

Jaunatnes starptautisko
programmu aģentūra

**EIROPAS
SOLIDARITĀTES
KORPUSS**

KOPĀ MĒS VARAM.

Kartēšanas ziņojums par Eiropas Savienības programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" brīvprātīgā darba projektu ietekmi Latvijā

Ziņojumu sagatavoja:
Ieva Grundšteine
Inese Minši

Rīga 2024

Satura rādītājs

1. Konteksts	4
2. Pētījuma metodoloģija	6
2.1. Pētījuma ierobežojumi	7
2.2. Fokusa grupu intervijas	8
2.3. Tiešsaistes aptauja	9
3. Programmas ietekmes izvērtējums	11
3.1. Ietekme uz brīvprātīgajiem	11
3.1.1. Sevis iepazīšana, lielāka pašpārliecinātība, autonomija, noturība un prasmes rūpēties par savu fizisko un mentālo veselību	12
3.1.2. Starpkultūru kompetence un lielāka atvērtība pret dažādību un citādo	13
3.1.3. Jaunas un uzlabotas svešvalodu zināšanas	14
3.1.4. Plašāks personisko kontaktu tīkls	14
3.1.5. Dzīves prasmju un praktisku iemaņu iegūšana	15
3.1.6. Darba prasmju iegūšana	15
3.1.7. Skaidrāka vīzija par savu nākotni un karjeru. Prasmju pārnese.	16
3.1.8. Jauni hobiji un lielāks radošums	17
3.1.9. Aktīvāka iesaistīšanās, iniciatīva, prasmes un motivācija atbalstīt citus	17
3.1.10. Sociālās atstumtības riska grupu jauniešu sociālās iekļaušanas veicināšana	18
3.2. Ietekme uz organizācijām	19
3.2.1. Atbalsts organizācijas darbā un kopienas problēmu risināšanā	19
3.2.2. Darbinieku kompetenču celšana	20
3.2.3. Lielāka atvērtība pret dažādību	20
3.2.4. Lielāka redzamība un aktivitāšu regularitāte	21
3.2.5. Sadarbības veidošana ar citām organizācijām	22
3.2.6. Jaunu mērķa grupu piesaiste	22
3.2.7. Organizāciju kapacitātes celšana	23
3.3. Ietekme uz vietējo sabiedrību	24
3.3.1. Starpkultūru mācīšanās	24
3.3.2. Lielāka sabiedrības saliedētība un sadarbība	26
3.3.3. Jauniešu redzesloka paplašināšana un motivēšana izmantot Eiropas Savienības sniegtās iespējas	27
3.3.4. Lielāka izpratne par kopienu un sociāliem jautājumiem. Sociālu problēmu risināšana	27
3.3.5. Jauniešu līdzdalības un vietējā brīvprātīgā darba veicināšana	28

3.3.6. Lielāka brīvprātīgā darba atzīšana.....	29
3.3.7. Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana	30
3.3.8. Intereses veicināšana par darbu sociālā darba, jaunatnes un izglītības jomā	30
3.3.9. Vietas tēla veidošana un redzamības pieaugums	31
3.4. Ietekme uz jaunatnes politiku un brīvprātīgā darba attīstību pašvaldības un nacionālā līmenī.....	31
3.5. Ietekme Eiropas līmenī	32
3.5.1. Eiropas izpratnes paplašināšanās un aizspriedumu laušana	32
3.5.2. Labāka izpratne par Eiropas sniegtajām iespējām.....	33
3.5.3. Migrācijas pieaugums	33
3.5.4. Solidaritātes jēdziena izpratne	33
4. Negatīvās ietekmes	36
4.1. Pieaugošs izdegšanas risks	36
4.2. Vājāka saikne ar vietējo sabiedrību.....	36
4.3. Lielāks administratīvais slogs.....	37
4.4. Mentālās veselības un labbūtības pasliktināšanās	37
5. Izaicinājumi projektos	39
5.1. Organizācijas izvēle un piemērotība.....	39
5.2. Darbs un atbalsts	39
5.3. Klimats.....	39
5.4. Brīvprātīgo tīklošanās	39
5.5. Vāja sadarbība ar nosūtošo organizāciju	40
5.6. Savu ideju un iniciatīvu realizēšana	40
5.7. Valodas mācīšanās.....	40
5.8. Finansējuma nodrošināšana	41
5.9. Mentoru pieejamība	41
6. Rekomendācijas projektu ietekmes stiprināšanai	42
7. Secinājumi.....	45

programmu "Eiropas Brīvprātīgais darbs" un "Eiropas Solidaritātes korpuss" ietvaros ir ievērojami lielāks. Ja sākumā programmā iesaistītās organizācijas vairāk nosūtīja Latvijas jauniešus brīvprātīgajā darbā uz citām valstīm, pēdējos gados vērojama tendence, ka vairāk brīvprātīgo tiek uzņemti Latvijā.

Pa šiem gadiem Latvijā ir uzņemti vairāk nekā 1600 brīvprātīgie un nosūtīti vairāk nekā 2000 jaunieši. Kvalitātes zīmi saņēmušo organizāciju un iestāžu vidū ir tādi projektu īstenotāji, kas ar Eiropas brīvprātīgajiem strādā vairāk nekā 15 gadus, tai skaitā brīvprātīgo vakances veidojot sadarbībā ar citām organizācijām un iestādēm savā pašvaldībā vai reģionā. Šādā ievērojamā laika posmā programma tieši un netieši ir ietekmējusi un turpina ietekmēt daudzu jauniešu dzīves, kā arī ir atstājusi iespaidu uz projektu īstenotājiem un sabiedrību kopumā. Programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" brīvprātīgie Latvijā darbojas gan dažādās pašvaldības iestādēs, tostarp pirmsskolas izglītības iestādēs, skolās, bērnu un jauniešu centros, bibliotēkās, pansionātos, sociālajā dienestā, gan arī nevalstiskajās organizācijās, kas strādā ļoti dažādos virzienos un ar dažādām mērķa grupām, piemēram, vides aizsardzības vai mākslas un kultūras jomā, krīzes centros vai cilvēku ar kustību vai garīgās attīstības traucējumiem atbalstam. Brīvprātīgā darba projektu īstenotājiem nav atļauts ar brīvprātīgajiem aizstāt savus darbiniekus. Ārvalstu brīvprātīgie sniedz papildu vērtību organizāciju ikdienas darbam, ienesot tajā starpkultūru dimensiju un lielāku dažādību.

2. Pētījuma metodoloģija

Kartēšanas ziņojums balstās uz izpēti, kas veikta laika posmā no 2023. gada jūnija līdz 2024. gada jūnijam. Tika izmantotas šādas metodes:

- Publiski pieejamo un Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras rīcībā esošo datu analīze par programmu "Eiropas Brīvprātīgais darbs" un "Eiropas Solidaritātes korpuss" īstenošanu Latvijā.
- Piecas esošo un bijušo brīvprātīgo fokusa grupu intervijas. Fokusa grupu ietvaros 27 brīvprātīgie atbildēja uz jautājumiem par viņu personisko pieredzi.
- Četras brīvprātīgos uzņemošo un nosūtošo organizāciju un iestāžu fokusa grupu intervijas. Fokusa grupās piedalījās 15 brīvprātīgā darba projektu koordinatori ar dažādu pieredzi projektu īstenošanā: daži tikko bija noslēguši savus pirmos projektus, un daži nāca no organizācijām, kas brīvprātīgos nosūta un uzņem kopš programmas pirmsākumiem.
- Tiešsaistes aptauja vietējās sabiedrības pārstāvjiem, kas saskārušies ar programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" brīvprātīgajiem savās kopienās.

Pētījums tika balstīts uz ietekmes apļu modeli, adaptējot to programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" vajadzībām, kā arī uz ietekmes izvērtēšanu dažādos līmeņos (sk. 2. attēlu) un uz 2017. gadā publicētā pētījuma par ietekmi uz transnacionālo brīvprātīgo darbu programmas "Eiropas Brīvprātīgais darbs" ietvaros². ["Study on the impact of transnational volunteering through the European voluntary service"](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/01a810b3-3712-11e7-a08e-01aa75ed71a1) rezultātiem un izvirzītajiem ietekmes indikatoriem dažādos līmeņos: uz brīvprātīgajiem, uz organizācijām un uz vietējo sabiedrību.

² Pētījums "'Study on the impact of transnational volunteering through the European voluntary service'": <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/01a810b3-3712-11e7-a08e-01aa75ed71a1>

2. attēls. Programmas "Eiropas Solidaritātes korpus" ietekmes izpētei adaptēts³ ietekmes apļu modelis

2.1. Pētījuma ierobežojumi

Tā kā kartēšanai pieejamie resursi ir ierobežoti un ietekmes analīze prasa aptvert daudzas sabiedrības grupas un ietekmes līmeņus, šajā ziņojumā iekļautie rezultāti ir kvalitatīvi, nevis kvantitatīvi. Tie sniedz ieskatu par brīvprātīgā darba ietekmi dažādos līmeņos un piemērus no brīvprātīgā darba projektu īstenotāju un dalībnieku pieredzes, tomēr šie rezultāti nav reprezentatīvi. Galvenie šķēršļi un ierobežojumi kartēšanas procesā un reprezentatīvāku rezultātu sagatavošanā ietver datu trūkumu par pētāmajiem jautājumiem. Brīvprātīgie Latvijā tiek uzņemti un nosūtīti vairāk nekā 20 gadus. Projektu īstenotāji sistemātiski neapkopo un neanalizē datus par projektu ietekmi, un organizāciju atmiņa zūd līdz ar darbinieku maiņu. Lai arī brīvprātīgā darba īstenotāji projektu ietekmi detalizēti apraksta projektu gala atskaitēs, arī šis ietekmes izvērtējums

³ No publikācijas "Youth Participation Toolkit": <https://participationpool.eu/wp-content/uploads/2021/05/Youth-Participation-Toolkit.pdf>

galvenokārt ir balstīts uz pašu subjektīvo pieredzi un novērojumiem. Datus un pierādījumus balstīta ietekmes izvērtēšana prasa lielus papildu resursus un zināšanas par piemērotām pētniecības un datu analīzes metodēm, īpaši runājot par ietekmes mērīšanu uz visu sabiedrību un ilgtermiņā. Šādu resursu projektu īstenotājiem lielākoties nav. Visbiežāk nav iespējams noteikt, vai un kādā mērā noteiktas pārmaiņas ir radušās tieši brīvprātīgā darba rezultātā, jo norises sabiedrībā un arī indivīdu dzīvē un organizāciju darbā ietekmē dažādu faktoru kopums.

Kartēšanas procesu apgrūtināja arī zemā respondentu atsaucība iesaistīties fokusa grupu intervijās un tiešsaistes aptaujā. Ja pētījumā tiek ņemti vērā tikai to respondentu viedokļi, kas paši ir atsaukušies aicinājumam piedalīties, viņu domas var atšķirties no to daudzo potenciālo pētījuma dalībnieku viedokļiem, kas kaut kādu iemeslu dēļ izvēlas nepiedalīties pētījumā. Īpaši jautājumos, kas ir saistīti ar programmas iespējamo negatīvo ietekmi un izaicinājumiem projektu īstenošanā, būtu nozīmīgs arī to brīvprātīgo un organizāciju viedoklis, kas savu iesaisti programmā "Eiropas Solidaritātes korpuss" ir pārtraukuši. Ja pētījumā piedalās tikai cilvēki, kas to paši vēlas, tad pastāv risks, ka var samazināties viedokļu daudzveidība.

2.2. Fokusa grupu intervijas

Fokusa grupu intervijas ir kvalitatīvās izpētes metode, kas ietver vadītas diskusijas ar nelielu dalībnieku grupu, lai izpētītu viņu uztveri, viedokļus, uzskatus un attieksmi par konkrētu tēmu. Šī metode ir īpaši noderīga, lai iegūtu padziļinātu izpratni, kā dalībnieki uztver programmu, jo to gaitā, pateicoties mijiedarbībai grupas dalībnieku starpā, var atklāt dziļākas atziņas, kas individuālās intervijās varētu neparādīties. Tomēr fokusa grupu rezultāti nav statistiski vispārināmi, jo izlase nav pietiekami liela un reprezentatīva. Tā kā katras fokusa grupas struktūra un process var atšķirties, arī sniegtās atbildes nav standartizējami dati, ko var izteikt procentos.

Šis ziņojums balstās uz deviņu fokusa grupu interviju rezultātiem. Piecas no fokusa grupām tika organizētas brīvprātīgajiem, un tajās piedalījās 27 brīvprātīgie. Brīvprātīgie tika aicināti piedalīties fokusa grupās brīvprātīgo obligāto vidustermiņa mācību ietvaros un ar sociālo tīklu komunikācijas kanālu palīdzību. Četras fokusa grupas tika organizētas brīvprātīgā darba projektus īstenojošo organizāciju un iestāžu pārstāvjiem, šī ziņojuma tekstā saukti arī par organizāciju pārstāvjiem vai projektu īstenotājiem. Šajās fokusa grupās piedalījās 15 esošie un bijušie projektu koordinatori, tostarp organizācijas, kas tikai nesen ir noslēgušas savus pirmos projektus, kā arī organizācijas, kas ar ārvalstu brīvprātīgajiem strādā kopš programmas pirmsākumiem. Intervēto organizāciju starpā bija organizācijas ar pieredzi gan īstermiņa, gan ilgtermiņa, gan individuālo, gan grupu brīvprātīgā darba projektu īstenošanā.

Aicinājums piedalīties fokusa grupās tika nosūtīts visām organizācijām, kam 2023. gada jūlijā bija piešķirta programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" kvalitātes zīme, kā arī organizācijām, kam tai brīdī kvalitātes zīmes nebija, bet kas saskaņā ar Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras datiem ir bijušas aktīvākās brīvprātīgā darba projektu īstenošanā kopš 2000. gada.

- 1.) 20.07.2023. Programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" Vidustermiņa mācību laikā klātienē Siguldā tika intervēti 5 ārvalstu brīvprātīgie, kas tobrīd veica projektu Latvijā: jaunieši no Polijas, Gruzijas, Azerbaidžānas un Turcijas.
- 2.) 21.07.2023. Tiešsaistē tika intervēti 2 nevalstisko organizāciju un 2 bērnu un jauniešu centru pārstāvji no Latvijas.

- 3.) 27.07.2023. Tiešsaistē tika intervēti 1 skolas un 3 nevalstisko organizāciju pārstāvji no Latvijas.
- 4.) 28.07.2023. Tiešsaistē tika intervēts 1 jauniešu centra, 1 pirmsskolas izglītības iestādes, 1 sociālā dienesta un 1 biedrības pārstāvis no Latvijas.
- 5.) 31.07.2023. Tiešsaistē tika intervēti 3 bijušie brīvprātīgie, kas laika posmā no 2019. līdz 2022. gadam veikuši brīvprātīgo darbu Latvijā: jaunieši no Spānijas, Francijas un Krievijas.
- 6.) 2.08.2023. Tiešsaistē tika intervēti 2 bijušie brīvprātīgie no Latvijas, kas veikuši savu brīvprātīgo darbu ārpus Latvijas, Spānijā un Itālijā.
- 7.) 10.08.2023. Tiešsaistē tika intervēti 3 nevalstisko organizāciju pārstāvji no Latvijas.
- 8.) 15.04.2024. Tiešsaistē tika intervēti 2 bijušie brīvprātīgie, kas savu projektu veikuši Latvijā: jaunieši no Bulgārijas un Portugāles. Viens no šiem jauniešiem piedalījās grupu projektā.
- 9.) 17.05.2024. Programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" Vidustermiņa mācību laikā klātienē Siguldā tika intervēti 15 ārzemju brīvprātīgie, kas šobrīd veic projektu Latvijā: jaunieši no Gruzijas, Azerbaidžānas, Vācijas, Francijas, Itālijas un Turcijas.

Fokusa grupās piedalījās organizācijas un brīvprātīgie no visiem Latvijas reģioniem: no piecām valstspilsētām un vairākām mazpilsētām un lauku teritorijām. Fokusa grupu intervijās dalībnieki atbildēja uz iepriekš izstrādātiem atvērtajiem jautājumiem un uz precizējošiem papildu jautājumiem par viņu pieredzi programmā un novērojumiem un secinājumiem saistībā ar programmas ietekmi, un novērojumiem saistībā ar izaicinājumiem. Tika uzdoti jautājumi par solidaritātes jēdziena izpratni un projektu ietekmi dažādos līmeņos, balstoties uz "Solidaritātes kūkas" modeli (sk. 1 attēlu). Dalībnieki tika lūgti atbildēt arī uz jautājumiem par izaicinājumiem, ar ko saskārušies brīvprātīgā darba projektu īstenošanas laikā, un sniegt rekomendācijas, lai starptautiskā brīvprātīgā darba ietekmi dažādos līmeņos stiprinātu. Tā kā katra brīvprātīgā un organizācijas pieredze un projekta konteksts atšķiras, sniegtās atbildes var būt ļoti subjektīvas un atšķirties no citu respondentu viedokļiem, tomēr kopumā intervijas skaidri iezīmēja vairākus ietekmes virzienus, ko vēlāk apliecināja arī veiktās aptaujas rezultāti.

2.3. Tiešsaistes aptauja

Tiešsaistes aptaujas ir kvantitatīva izpētes metode, kurā dalībnieki atbild uz jautājumiem internetā, nodrošinot iespēju veikt plaša mēroga analīzi un iegūt skaitliskus rezultātus, kas var tikt vispārināti uz lielākām populācijām. Rezultātu ticamība un derīgums ir atkarīgi no izlases reprezentativitātes, jautājumu skaidrības un mērķa grupas atsaucības piedalīties pētījumā.

Šī pētījuma ietvaros tiešsaistes aptauju izmantojām, lai gūtu ieskatu kopienas pārstāvju novērojumos par programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" ietekmi uz vietējo sabiedrību un dažādām mērķa grupām – lai uzzinātu, kā vietējās sabiedrības pārstāvji Latvijā uztver programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" ārzemju brīvprātīgo klātbūtni savā vidē, piemēram, jauniešu centrā, kādā organizācijā, izglītības vai sociālās aprūpes iestādē, un kā saredz šo brīvprātīgo klātbūtnes ietekmi. Aptaujas anketa bija paredzēta cilvēkiem, kas nav bijuši tieši iesaistīti citu valstu brīvprātīgo darba organizēšanā vai paši piedalījušies programmā, bet kas ir ievērojuši brīvprātīgo klātbūtni savā kopienā, mijiedarbojušies ar brīvprātīgajiem pasākumos, viņu organizētajās aktivitātēs vai ikdienas gaitās. Aptaujas anketa tika izplatīta sociālajos tīklos un e-pastā nosūtīta arī 56 organizācijām, kas kvalitātes zīmi saņēma periodā no 2021. līdz 2023. gadam, un 60 organizācijām, kas kvalitātes zīmi saņēma periodā no 2018. līdz 2021. gadam.

Anketu aizpildīja 30 respondenti no 3 reģioniem Latvijā – Rīgas un Pierīgas, Vidzemes, Latgales. Šāds skaits nav pietiekams, lai iegūtu reprezentatīvus rezultātus un spētu attiecināt viņu teikto uz plašāku sabiedrību, tomēr anketās paustie komentāri un vērtējumi tika izmantoti, lai pārliecinātos par to, vai vietējās sabiedrības viedoklis par dažādām brīvprātīgā darba ietekmēm sakrīt ar brīvprātīgo un brīvprātīgā darba projektu īstenotāju viedokli.

3. Programmas ietekmes izvērtējums

Brīvprātīgā darba veikšana citā valstī parasti ir izaicinājums neatkarīgi no jaunieša profila un pieredzes, un tikpat izaicinoši ir brīvprātīgā darba koordinatoriem un mentoriem nodrošināt katram brīvprātīgajam piemērotu atbalstu. Starptautiskais brīvprātīgais darbs maina brīvprātīgos un organizācijas, un ilgtermiņā – arī to kopienu, kurā brīvprātīgie tiek uzņemti. Brīvprātīgā darba precīza ietekmes mērīšana prasa metodoloģiju, rīkus un citus resursus, kādu vairumam projektu īstenotāju un dalībnieku nav, tomēr, balstoties uz savu pieredzi un novērojumiem, visi fokusgrupu dalībnieki spēja identificēt un sniegt konkrētus projektu ietekmes piemērus dažādos līmeņos – uz savu mācīšanos, izaugsmi un izmaiņām rīcībā, izvēlēs un prioritātēs, uz brīvprātīgo uzņemošo organizāciju, uz vietējo sabiedrību projekta norises vietā un cilvēkiem sev apkārt atpakaļ mītnes zemē, un plašākā mērogā – arī uz reģionu vai valsti, kur norisinās projekts, un visu Eiropu.

Vairāku organizāciju pārstāvji uzsvēra, ka, lai stiprinātu projektu ietekmi, ir ļoti svarīgi zināt katra brīvprātīgā motivāciju un prasmes un veidot tām atbilstošas aktivitātes. Balstoties uz viņu atbildēm, var izvirzīt pieņēmumu, ka brīvprātīgā darba ietekme lielā mērā ir atkarīga no projektos iesaistītajiem indivīdiem. Lielākā daļa intervēto organizāciju un iestāžu pārstāvju nerunāja par stratēģisku ietekmes plānošanu un tās sasniegšanas sistemātisku izvērtēšanu. Daudzas projektu ietekmes ir neplānotas un nejaušas. Projektu īstenotāji atzina, ka vienā un tajā pašā organizācijā ir veiksmīgāki un mazāk veiksmīgi projekti atkarībā no tajos iesaistīto cilvēku sadarbības un saderības.

Jebkurā projektā visvieglāk novērojamā ietekme ir uz brīvprātīgajiem, kuri projekta laikā parasti pilnībā maina savu ikdienas vidi un aktivitātes. Vairāki intervētie brīvprātīgie, kā arī liela daļa intervēto organizāciju un iestāžu pārstāvju aprakstīja starptautisko brīvprātīgo darbu kā svarīgu un jauniešu dzīvi mainošu pieredzi. Sekojošajā apakšnodaļā ir apkopotas svarīgākās projektu ietekmes uz to dalībniekiem: latviešu brīvprātīgajiem, kas ir devušies projektos ārpus Latvijas vai arī ārzemju brīvprātīgajiem, kas ieradusies veikt brīvprātīgo darbu Latvijā.

3.1. Ietekme uz brīvprātīgajiem

*Brīvprātīgā darba gads citā valstī ir kā pilnas bakalaura studijas.
- brīvprātīgais no Latvijas Itālijā*

3. attēls. Plakāts no brīvprātīgo grupu darba pirms piektās fokusa grupu intervijas.

Fokusa grupu interviju ietvaros brīvprātīgie un projektus īstenojošo organizāciju un iestāžu pārstāvji minēja šādus brīvprātīgo ieguvumus:

3.1.1. Sevis iepazīšana, lielāka pašpārliecinātība, autonomija, noturība un prasmes rūpēties par savu fizisko un mentālo veselību

Daudziem jauniešiem brīvprātīgā darba projekts ir pirmā patstāvīgas dzīves pieredze. Saksarsme ar citādu ikdienas dzīves vīdi, dzīves stilu, normām un vērtībām palīdz ieraudzīt un pieredzēt sevi citādāku, nekā ir ierasts:

Dzīvojot mājās, es biju pieradusi, ka es visu laiku kalpoju savai ģimenei. Te es iemācījos rūpēties par sevi. Tagad es zinu, ka man nav jāziedojas. Lai spētu atbalstīt citus, man no sākuma ir jārūpējas par sevi.

- brīvprātīgā no Azerbaidžānas

Projekta laikā man bija iespēja sevi vērot jaunā situācijā. Daudz kas negāja tā, kā es biju iedomājusies un gaidījusi. Man nācās pielāgoties. Es sāku pamanīt savus uzvedības modeļus. Es sapratu, ka vēlos tos mainīt, un soli pa solim mainījos.

- brīvprātīgā no Krievijas

Esot Latvijā, es pirmo reizi ilgāku laiku biju bez savas ģimenes. Mūsu ģimenē bija aizliegts raudāt. No sākuma projektā es daudz raudāju un domāju, ko es te daru, tomēr ar organizācijas atbalstu es iemācījos labāk saprast savas sajūtas un kļuvu pārliecinātāka par sevi. Es iemācījos sevi pieņemt.

- brīvprātīgā no Francijas

Projekta laikā (pēc diendusas) es pirmo reizi piedzīvoju panikas lēkmi. Man tā nekad nebija bijis, un man bija jāiemācās tikt galā ar šādām iekšējām krīzēm. Man ļoti palīdzēja sarunas ar manu organizāciju un mentoru un uzdevumu maiņa.

- brīvprātīgais no Latvijas Itālijā

Jaunieši no projektiem atgriežas ar labāku spēju saprast un atbalstīt pašiem sevi, ar lielāku pārliecību par sevi un lielāku autonomiju, kas projektu īstenošanai ir ieguvums arī visai sabiedrībai.

3.1.2. Starpkultūru kompetence un lielāka atvērtība pret dažādību un citādo

Starpkultūru saskarsme un mācīšanās ir visbiežāk minētā brīvprātīgā darba ietekme visos līmeņos. Brīvprātīgajiem ir daudz stāstu gan par to, ko un kā viņi ir iemācījušies par citām kultūrām, gan arī, ko citi ir ieguvuši no viņiem. Nokļūšana kontaktā ar citu kultūru palīdz jauniešiem skaidrāk apzināties pašiem savas kultūras ietekmi uz viņu personības veidošanos, rīcību un izvēlēm. Tā rosina arī kritiskāk izvērtēt savas kultūras normas un ieradumus :

Dzīvojot Latvijā, esmu kļuvis mierīgāks, man ir daudz būtiskāka personiskā telpa – distances ieturēšana. Bet es arī latviešiem esmu iemācījis runāt par jūtām un neizvairīties no godīgām sarunām par notiekošo. Arī tad, ja projektā viss nav labi. Es domāju, ka arī viņi saprata, ka, ja izrunājas, tad risinājumus problēmām ir vieglāk atrast.

- brīvprātīgais no Gruzijas

Mums visiem ir ļoti atšķirīga laika izjūta. Es vienmēr uzsvēru, cik būtiski ir būt laikā, bet viņi ieradās vismaz stundu vēlāk. Pat organizējot dažādus kultūras pasākumus, viss aizkavējās un nekad nesākās laikā. Tas mani ļoti satrauca, bet tad projekta vadītājs man prasīja un lika aizdomāties par to, kur un kādēļ es steidzos un ko mēs varam nokavēt. Šī doma un lieta man ir palikusi, arī atgriežoties Latvijā. Man tagad ir būtiski nesteigties.

- brīvprātīgais no Latvijas Itālijā

Mēs visu laiku strādājam. Bet vai tas ir tik svarīgi? Dažreiz vajag būt brīvībā - vajag sev atļaut atpūsties. Būtiskākais ir tas, ka ir rezultāts un nav obligāti jāsež un jānostrādā visas stundas. Ir jāiemācās sev pateikt, ka var arī atpūsties un neiespringt par visu tik ļoti.

- brīvprātīgā no Latvijas Spānijā

Projektu laikā brīvprātīgie mācās pārvarēt valodas barjeras un sadarboties ar citu kultūru pārstāvjiem. Šīs prasmes īpaši svarīgas ir to jauniešu dzīvē, kas pēc projekta beigām vēlas turpināt darbu citā valstī vai arī starptautiskās organizācijās un uzņēmumos. Starptautiskā brīvprātīgā darba pieredze būtiski paplašina iespējas veidot savu karjeru vai uzsākt savu uzņēmējdarbību vai pilsoniskas iniciatīvas starptautiskā līmenī. Noderīgi ir arī iegūtie kontakti ar cilvēkiem no dažādām citām valstīm.

3.1.3. Jaunas un uzlabotas svešvalodu zināšanas

Daudzi brīvprātīgie atzina, ka svešvalodu zināšanu uzlabošana vai jaunu valodu iemācīšanās ir viens no būtiskākajiem ieguvumiem projekta gaitā. Latvijā esošie brīvprātīgie lielākoties piemin angļu vai krievu valodas prasmju uzlabošanu. Latviešu valodā tikai daži iemācās vairāk par dažām frāzēm. Latviešu brīvprātīgajiem ārzemēs grupu brīvprātīgā darba projektos lielākoties ir pieticis ar angļu valodu, taču, esot ilgtermiņa projektos, brīvprātīgie parasti apgūst projekta norises valsts valodu.

3.1.4. Plašāks personisko kontaktu tīkls

Projekti daudziem brīvprātīgajiem ir izaicinājums, jo viņiem tuvumā vairs nav draugu un ģimenes. Nākas veidot sev jaunu atbalsta tīklu. Dažiem tas ir grūtāk, un viņi daudz laika pavada tiešsaistē, bet daži ātri atrod jaunus draugus un paziņas. Viegļāk ir tiem brīvprātīgajiem, kas paši ir proaktīvi, jo Latvijā uzņemtie brīvprātīgie atzīst, ka kopumā latvieši viņiem šķiet noslēgti un vēsi. Savukārt latvieši, kas veikuši savus projektus ārpus Latvijas, daudz stāsta par to, ka jutušies ļoti silti uzņemti un viņiem ir patikušas rūpes, kas par viņiem ir izrādītas:

Sākumā man uzreiz gribējās braukt mājās, jo man šķita, ka nevienam es nepatīku, neviens par mani nerūpējas un negrib draudzēties. Manā valstī biju pieradis, ka visi cits par citu rūpējas. Ar laiku satuvinājos ar vairākiem latviešiem. Tagad viņi man ir labi draugi un pat ir aicinājuši uz savām mājām.

- brīvprātīgais no Gruzijas

Spānijā viņiem ļoti patīk apskaut ar roku un bučot. Ievēroju, ka tas ļoti pārkāpj manu komforta zonu un tā pieskaršanās man ir par daudz, bet kaut kā pielāgojos un piecietu to. Viņi gan nevarēja saprast, vai man viss kārtībā, ja ik pa laikam esmu un gribu būt viena. Viņiem šķita, ka ar mani kaut kas nav kārtībā. Viņi ir ļoti emocionāli un daudz laika pavada kopā, tādēļ ne vienmēr saprot, ka labi ir arī pabūt ar sevi. No otras puses, es arī esmu kļuvusi atvērtāka un draudzīgāka. Man vairs jaunā vidē nav bail runāt ar cilvēkiem.

- brīvprātīgā no Latvijas Spānijā

Projektos, kuros ir vairāki brīvprātīgie, citi brīvprātīgie tiek uzlūkoti kā vieni no nozīmīgākajiem līdzcīvēkiem projekta gaitā. Daudziem kopības sajūta ar citiem brīvprātīgajiem ir tik liela, ka viņi to uzskata par savu kopienu. Ir daudz stāstu gan par dažādiem izaicinājumiem, dzīvojot un strādājot kopā, piemēram, par konfliktiem saistībā ar dzīves telpas dalīšanu, ēšanu, tīrības uzturēšanu un darba uzdevumiem, gan arī par patiesu un dziļu draudzību, mācīšanos un iedvesmošanos citam no cita. Daudzi brīvprātīgie arī runā par mācīšanos atrast kompromisu un pārvarēt konfliktus. Arī pēc projektu beigām daudzi brīvprātīgie saka, ka joprojām kontaktējas ar citiem bijušajiem brīvprātīgajiem un pat satiekas:

Projekta laikā mēs – brīvprātīgie – ļoti sadraudzējāmies un joprojām sazināmies un sekojam viens otram Instagrammā. Mums vienmēr ir vēlme vienam otru satikt un mēs atrodam veidus, kā to izdarīt. Es nesen satīku vienu no franču brīvprātīgajiem, kas arī bija Latvijā, un viņš man tagad

palīdz atrast darbu.

- brīvprātīgā no Francijas

COVID pandēmijas laikā mēs, brīvprātīgie, nedrīkstējām tikt ar cilvēkiem no "ārpusē". Tā kā bijām viena mājsaimniecība, visu laiku pavadījām laiku kopā. Ievēroju, ka daži brīvprātīgie ļoti slikti panes šo laiku un sāk lietot alkoholu, norobežoties. Tādēļ ierosināju, ka visi kopā ejam spēlēt basketbolu.

- brīvprātīgais no Spānijas

Jaunie kontakti un lielāka pārlicēba saskarsmē ar cilvēkiem no citām valstīm un kultūrām veicina jauniešu lielāku atvērtību pret atšķirīgo un spēju atrast kopīgas intereses vai mērķus un kopā rīkoties, lai tos sasniegtu. Arī tas var būt nozīmīgs ieguvums īpaši tām sabiedrībām, kurās ir liela sašķeltība un nevēlēšanās sadarboties.

3.1.5. Dzīves prasmju un praktisku iemaņu iegūšana

Daļa brīvprātīgo intervijās minēja, ka līdz šim viņiem nav bijis pieredzes dzīvot vieni, tādēļ viņiem esot nācies iemācīties tikt galā ar sadzīvi un daudziem izaicinājumiem pašiem, tostarp ar personisko finanšu plānošanu un dažādu saimniecisku jautājumu risināšanu:

Pirmos mēnešus projektā man izbeidzās nauda jau mēneša pusē. Vēlāk es iemācījos tikt līdz mēneša beigām. Kad es dzīvoju Gruzijā, mājās vienmēr visu darīja mamma vai kāda radniece, tādēļ, atbraucot uz Latviju, es neko nemācēju darīt. Te man nācās gatavot ēst un mazgāt drēbes sev pašam.

- brīvprātīgais no Gruzijas

Projektā mēs, sešas meitenes, dzīvojām ļoti mazā telpā. Mums bija jāsaplāno un jāsakordinē ar citiem, kā izmantosim kopīgo vannas istabu, lai no rīta visas visu varam paspēt. Tur, kur dzīvojām, ik pa laikam kaut kas nestrādāja, piemēram, Lieldienās pazuda elektrība. Mums vajadzēja ātri adaptēties, nebūt bezpalīdzīgām, uzņemties iniciatīvu un kopā atrast risinājumus.

- brīvprātīgā no Latvijas Spānijā

Projektu sagatavošanas un īstenošanas posmā daudzi brīvprātīgie jaunieši pirmo reizi pieredz arī tādus procesus kā uzturēšanās atļauju kārtošana, brīvprātīgā darba līgumu slēgšana, veselības apdrošināšanas polises izmantošana vai bankas konta atvēršana, turklāt iepazīstot, kādas ir dažādas administratīvās prasības citās valstīs.

3.1.6. Darba prasmju iegūšana

Lielākā daļa intervēto brīvprātīgo atzina, ka, pildot projekta pienākumus, viņi ir paplašinājuši savas prasmes veikt dažāda veida uzdevumus – sākot no ļoti praktiskām lietām kā remonts vai telpu iekārtošana līdz tādām prasmēm kā sociālo mediju kampaņu veidošana vai darbs ar dažādām

mērķa grupām – maziem bērniem, jauniešiem ar uzvedības problēmām, cilvēkiem ar garīgās attīstības traucējumiem un citām:

Pirms projekta man bija darbs, kur es parasti neuzdrošinājos izteikt savas domas un norādīt, ka mani kaut kas neapmierina. Latvijā projektā mana organizācija bija ļoti atbalstoša. Kad vien man bija kādas idejas, viņi centās tās atbalstīt. Tagad, esot atpakaļ savā darbā, es vairāk uzdrošinos izteikt savas domas. Man vairs nav bail. Esmu kļuvusi proaktīvāka.

- brīvprātīgā no Krievijas

Pēc pieredzes projektā es spēju labāk pielāgoties situācijām un kontekstam. Es kādreiz biju liels perfekcionists, bet tagad esmu kļuvis daudz elastīgāks. Es vairs nesatraucos, ja viss nav ideāli, bet protu izbaudīt arī procesu.

- brīvprātīgais no Spānijas

Brīvprātīgais darbs ir svarīgs, jo mēs varam piedzīvot tik daudz dažādu lietu, kuras mēs citādi visticamāk nepiedzīvotu. Tas ļoti pozitīvi ietekmē mūsu dzīves trajektoriju. Šī "kontrolētā smilšu kaste" ir ļoti svarīga, jo mēs varam rast iniciatīvu, izdomāt jaunas idejas un attīstīt jaunas prasmes. Organizācijas šajā procesā mums palīdz, ja arī viņām tas ir būtiski. Ja šī pieredze mums ir tuva un mums tas sanāk, mēs varam izdomāt savu dzīvi turpināt saistīt ar ko līdzīgu. Bet, ja tas mums nesanāk, vismaz procesa gaitā esam iemācījušies ko jaunu, un tā ir cita veida izdošanās.

- brīvprātīgais no Latvijas Itālijā

Lielākā daļa jauniešu, kas jau beiguši savus projektus, atzina, ka ir izmantojuši jauniegūtās prasmes un pieredzi savā turpmākajā mācību vai darba procesā. Daži pēc pieredzes projektā uzsākuši darīt kaut ko pavisam jaunu vai pilnībā mainījuši savu pirms projekta iesākto izglītības vai darba ceļu.

3.1.7. Skaidrāka vīzija par savu nākotni un karjeru. Prasmju pārnese.

Vairāki brīvprātīgie minēja, ka, pateicoties savam projektam, viņiem ir kļuvis skaidrāks, ko viņi vēlas darīt nākotnē:

Ilgtermiņa un individuālais brīvprātīgais darbs daudz atklāj par tevi. Ilgāku laiku esot kādā valstī grūtības atklāj mūsu tēlu. Tad mēs labāk saprotam savas stiprās un vājās puses. Fokuss ir vairāk uz individuālo ceļu un dzīvi, kur esam nonākuši. Pēc projekta mana dzīve apgriezās par 180 grādiem. Brīvprātīgā darba gads citā valstī ir kā pilnas bakalaura studijas. Ja man iepriekš šķita, ka es strādāšu darbu birojā, tagad es zinu, cik ļoti ierobežots es jūtos iekštelpās. Es strādāju organizācijā, kas tuvu dabai, un daudz uzturējos ārā. Es atklāju savu radošumu un sāku nodarboties ar rakstniecību.

- brīvprātīgais no Latvijas Itālijā

Brīvprātīgā darba pieredze ir laba iespēja uzzināt, kā funkcionē nevalstiskās organizācijas, dažādas izglītības un sociālās palīdzības iestādes, un neliela daļa brīvprātīgo šo pieredzi izmanto savās organizācijās savās valstīs vai arī savā darbā pēc atgriešanās mājās.

Daži brīvprātīgie arī skaidri apzinās, ka nesaistīs savu nākotni ar brīvprātīgo darbu vai izglītības un sociālo jomu. Šī viņiem ir vienīgā šāda pieredze dzīvē. Piemēram, brīvprātīgā no Turcijas jau pirms sava projekta Latvijā strādāja nekustamo īpašumu jomā. Viņas galvenā motivācija, esot projektā, bija iemācīties angļu valodu, kas tālāk palīdzētu gūt lielākus sasniegumus esošajā profesionālajā jomā.

3.1.8. Jauni hobiji un lielāks radošums

Daudzi jaunieši projektu gaitā ir arī ieguvuši jaunus hobijus, piemēram, dziedāšana, dejošana, joga, došanās dabā, tango, dzejas rakstīšana un citas aktivitātes.

3.1.9. Aktīvāka iesaistīšanās, iniciatīva, prasmes un motivācija atbalstīt citus

Vairāku brīvprātīgo stāstos parādījās arī spēcīga motivācija nepaturēt ieguvumus no brīvprātīgā darba tikai sev, bet izmantot tos, lai atbalstītu arī citus, kam tas nepieciešams, piemēram, jauniešus, kopienas savā valstī, seniorus:

Tā kā projekta laikā es tiku galā ar savu nedrošības sajūtu, tagad, kad redzu, ka citi cilvēki man apkārt ir nepašpārliecināti, pasīvi un saka "nu, nezinu...", es esmu tā, kas viņus iedrošina. Es gribu, lai viņi pieņem paši sevi, lai attīstās un tiek ar savu nedrošību galā. Pirms projekta man nerūpēja citi cilvēki. Es negribēju iejaukties. Tagad man ir būtiski viņus atbalstīt. To es tagad redzu kā savu misiju.

- brīvprātīgā no Francijas

Es zinu, ka pēc projekta es atgriezīšos savā valstī un vidē kā nobriedušāks un labāks draugs, kas varēs dalīties ar savu pieredzi un iedvesmot pārējos.

- brīvprātīgais no Polijas

Daudzi brīvprātīgie ir motivēti pēc sava projekta dalīties ar pieredzi un atbalstīt citus cilvēkus visdažādākajos veidos. Daži no viņiem jau ir pievienojušies EuroPeers⁴ tīklam, kļūstot par programmas vēstnesi, vai arī turpina darboties nevalstiskās organizācijās un veidot projektus.

Vairāki brīvprātīgie arī stāstīja, ka, tikai pateicoties iespējai sākumā piedalīties īstermiņa brīvprātīgajā darbā, viņi bija pietiekami drosmīgi, lai iesaistītos ilgtermiņa brīvprātīgo darba projektā.

⁴Plašāka informācija par EuroPeers atrodama šeit: <https://europeers.org/>

3.1.10. Sociālās atstumtības riska grupu jauniešu sociālās iekļaušanas veicināšana

Programmās "Eiropas Brīvprātīgais darbs" un "Eiropas Solidaritātes korpuss" liels uzsvars ir likts uz sociālo iekļaušanu. Fokusa grupu dalībnieku vidū bija pārstāvji no vairākām organizācijām, kas ir īstenojuši īstermiņa grupu brīvprātīgā darba projektus jauniešiem ar ierobežotām iespējām. Tieši šo organizāciju darbinieki uzsvēra brīvprātīgā darba lielo nozīmi sociālās iekļaušanas veicināšanā. Grupu brīvprātīgā darba projekti īsā laikā sniedz jauniešiem iedrošinājumu un intensīvu mācīšanās pieredzi, kas ir īpaši svarīga jauniešiem, kuri dažādu iemeslu dēļ nevarētu vai neuzdrošinātos uzreiz piedalīties ilgtermiņa projektā ārvalstīs, piemēram, jauniešiem ar invaliditāti.

Dodot iespēju apgūt svešvalodas, starpkultūru komunikācijas un sadarbības prasmes, starptautiskais brīvprātīgais darbs palīdz mazināt un nojaukt robežas starp valstīm un kultūrām. Taču dažādu iemeslu dēļ jauniešiem var būt ļoti ierobežojoši priekšstati pašiem par sevi un savām spējām un iespējām. Tieši šiem jauniešiem brīvprātīgo darba pieredze var nozīmēt ļoti lielas izmaiņas sevis uztverē, kas tālāk dos iespēju atvērt arvien jaunas durvis:

Es redzēju ļoti lielu ietekmi, kad sūtījām brīvprātīgos uz nelieliem ciemiem un pilsētām Latvijā. Tolaik jauniešiem no šīm vietām nebija daudz iespēju ceļot, tāpēc bija lieliski redzēt, kā pasaule apciemo viņus un kā tiek laužti viņu stereotipi par pasauli. Līdzīga ietekme ir uz tiem jauniešiem, neatkarīgi, vai viņi ir no laukiem, vai pilsētas, kuri netic, ka šī programma ir viņiem, kuri domā, ka programma ir jauniešiem, kas runā angļiski, kam ir labas atzīmes, kuri iet skolā. Esam sūtījuši jauniešus no bērnu namiem, jauniešus, kuriem pat ceļojums uz Rīgu ir milzu piedzīvojums, un nedēļa, piemēram, Polijā, bija viņiem prātam neaptverama pieredze. Mēs esam sūtījuši neredzīgu jaunieti, jaunieti ar šizofrēniju, ar mācīšanās grūtībām - jauniešus, kas nekad neizmantoju šīs iespējas, ja vien mēs neveidotu īpašus projektus īpaši viņiem, ar atbilstošu atbalstu. Ir jauki redzēt, kā šo jauniešu pasaule kļūst lielāka.

- biedrības pārstāve

Mūsu projektā lielākā ietekme bija individuālā līmenī, jo pie mums strādāja jaunieši ar invaliditāti. Viņiem ir ļoti grūti kaut ko paveikt bez vecākiem vai asistentiem. Šis projekts viņus vairāk iedrošināja. Ietekme bija nedaudz arī uz vecākiem, jo viņi saprata, ka bērni var izdarīt daudz vairāk.

- biedrības pārstāve

Mēs dodam iespēju brīvprātīgajiem, kuriem pašiem ir ierobežotas iespējas, un tas arī ir tas svarīgākais. Tas ļauj brīvprātīgajiem pilnveidot zināšanas, mainīties, attīstīties, redzēt kaut ko pasaulē, un nav svarīgi, cik ilgs ir projekts, vai tas ir viena, vai grupā. Šie projekti atver pavisam citu pasauli.

- biedrības pārstāve

Organizāciju pieredzē ir arī gadījumi, kad projektam apstiprinātie jaunieši pēdējā brīdī, pat esot

jau lidostā, piedzīvo paniku, nemieru vai bailes, un izlemj projektā nedoties. Projektu īstenošanu skatījumā darbs ar jauniešiem starptautiskā līmenī nebūt nav vienkāršs un, lai sasniegtu pozitīvu šo projektu ietekmi uz sociālās iekļaušanas veicināšanu, ir svarīgi radīt iespējas brīvprātīgā darba projektu koordinatoriem un mentoriem apgūt atbilstošas kompetences, kā arī mazināt projektu īstenošanu bailes, ka neizdošanās gadījumā viņi varētu tikt sodīti.

Visi intervēto organizāciju pārstāvji uzsvēra, ka visas šīs ietekmes, ko brīvprātīgie pieredz individuālā līmenī, ir atbilstošas un svarīgas, lai veidotu izglītotāku, līdzjūtīgāku, vienoties un sadarboties spējīgāku sabiedrību. Tāpat kā formālā izglītība arī brīvprātīgais darbs, kas ir viens no neformālās izglītības veidiem, sniedz jauniešiem zināšanas, prasmes un attieksmes, kas nepieciešamas, lai celtu pašiem savas dzīves un līdzcilvēku dzīves kvalitāti.

3.2. Ietekme uz organizācijām

Jebko, ko esam radījuši organizācijā, esam radījuši, pateicoties brīvprātīgajiem.

- biedrības pārstāve

Programmu "Eiropas Brīvprātīgais darbs" un "Eiropas Solidaritātes korpuss" ietekmi visspilgtāk piedzīvo paši brīvprātīgie. Taču projektu ietekme uz organizācijām un vietējo kopienu ir tikpat nozīmīga, un vairāk nekā puse intervēto organizāciju pārstāvju norāda, ka no viņu perspektīvas programmas ietekme ir vislielākā uz viņiem pašiem vai arī uz tām viņu mērķa grupām, ar kurām brīvprātīgie ir strādājuši.

3.2.1. Atbalsts organizācijas darbā un kopienas problēmu risināšanā

Brīvprātīgie daudz stāstīja, kā viņu paveiktais sniedzis pienesumu organizācijai un kopienai. Daudzi jaunieši arī apzinās, ka ne visus viņa darba rezultātus var redzēt īstermiņā un daļu ietekmes var novērot tikai ilgtermiņā un vairāku projektu iespaidā:

Kad [grupu projekta ietvaros Kanāriju salās] tīrījām pludmali, vietējiem bija pārsteigums, ka mēs to darām un ka mums šī problēma rūp. Taisījām arī dažādus priekšnesumus un kampaņas par okeānu un jūru aizsardzību, un daudzus vietējos tas ļoti uzrunāja.

- brīvprātīgā no Latvijas Spānijā

Arī organizāciju pārstāvji norādīja, ka programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" brīvprātīgo atbalsts ir ļoti svarīgs viņu organizāciju misijas un mērķu sasniegšanai. Ar brīvprātīgo palīdzību organizācijas var sniegt labāku atbalstu savām mērķa grupām, kas ir ļoti būtiski, piemēram, pakalpojumu saņēmējiem pašvaldību sociālās aprūpes iestādēs.

Vietējo kopienu aptaujā trešdaļa respondentu piekrita, ka brīvprātīgo klātbūtne nodrošina papildu atbalstu. Tika novērtēts brīvprātīgo radošums, atvērtība, draudzīgums, pozitīvā attieksme un aktivitāšu daudzveidīguma palielināšana. Nedaudz vairāk kā puse aptaujas respondentu piekrita apgalvojumam, ka brīvprātīgā darba projektu ietvaros lielā mērā vai ļoti lielā mērā tiek sniegta palīdzība cilvēkiem un organizācijām, kam tas ir nepieciešams.

3.2.2. Darbinieku kompetenču celšana

Brīvprātīgie savos stāstos uzsver, ka ne tikai viņi ir mācījušies no organizācijām, bet arī organizācijas ir mācījušās caur viņu uzņemšanas pieredzi:

Es daudz iemācījos no savas organizācijas – kā darbojas jauniešu projekti un kā uzņemt brīvprātīgos. Tomēr arī man bija ietekme uz viņiem. Mājā, kur dzīvojām grupu projekta laikā, izcēlās konflikts starp 2 brīvprātīgajiem. Tas izauga. No sākuma organizācija negribēja iesaistīties, jo uzskatīja, ka šādu konfliktu ir jārisina privāti, tomēr es redzēju situāciju un uzstāju, ka tas pārāk ietekmē darba procesu. Mudināju organizāciju iesaistīties. Organizācijas pārstāvji nezināja nevardarbīgās komunikācijas principus, un saruna izvērtas asa ar vienam otra vairošanu. Es ierosināju komunikācijā izmantot nevardarbīgās komunikācijas principus (par ko bija mans bakalaurs) un konflikts atrisinājās. Organizācijas pārstāvji par to pateica man paldies.

- brīvprātīgais no Latvijas Itālijā

Es zinu, ka manai organizācijai nebija viegli tikt ar mani galā. Es novēroju, ka ar laiku mana organizācija diezgan labi iemācījās tikt galā ar manu problemātisko uzvedību un slinkumu.

- brīvprātīgais no Gruzijas

Mans projekts ir bērnu dārzā. Savā valstī esmu ieguvusi izglītību kā bērnu dārza audzinātāja. Man bija ļoti interesanti redzēt, kā atšķiras pieeja un sistēma Latvijā, strādājot ar bērniem. Es esmu daudz par to runājusi ar savu organizāciju, un man ir prieks, ka dažas idejas viņi ir pārņēmuši.

- brīvprātīgā no Spānijas

Organizācijai šķita, ka viss ir kārtībā, ja viņi visu laiku ar mums runā spāniski, tomēr mēs uzsvērām, ka mēs gandrīz neko spāniski nesaprotam, tādēļ ir labāk tulkot visu, lai ikviens projektā saprastu, kas notiek, un justos iekļauts. Zinu, ka nākamajā projektā viņi vairs neuzstāj uz runāšanu spāniski.

- brīvprātīgā no Latvijas Spānijā

Arī brīvprātīgā darba projektus īstenojošo organizāciju un iestāžu pārstāvji apliecina, ka brīvprātīgo uzņemšana rada jaunas un nozīmīgas mācīšanās iespējas pašās organizācijās. Nereti brīvprātīgie atbrauc ar tādām prasmēm, kādu organizācijā nav. Viņi pārsteidz un iedvesmo ar savām idejām, kas rosina organizācijas uzsākt dažādas jaunas prakses un iniciatīvas. Organizācijas mācās no brīvprātīgajiem un no projekta īstenošanas procesa. Projektu īstenošanu minēto viņu darbinieku un biedru mācīšanās rezultātu starpā ir daudz līdzīgu kompetenču, kādas projektu laikā attīsta brīvprātīgie, – valodu kompetence, starpkultūru kompetence, sociālās un pilsoniskās prasmes, radošums un organizatoriskās prasmes.

3.2.3. Lielāka atvērtība pret dažādību

Organizāciju un iestāžu pārstāvji atzina, ka ne visi viņu darbinieki sākotnēji ir atvērti brīvprātīgo

uzņemšanai. Līdz ar to brīvprātīgie mēdz saskarties ar valodas barjerām un vēsu attieksmi no organizācijas darbinieku puses. Tomēr, kā norādīja fokusa grupu dalībnieki, ar laiku šī attieksme viņu organizācijās un iestādēs ir mainījusies. Darbinieki iemācās pārvarēt valodas barjeras, kļūst atvērtāki sadarbībai ar cilvēkiem no citām valstīm un spēj atrast kopīgu pamatu, lai komunicētu un sadarbotos ar brīvprātīgajiem:

Pārmaiņas brīvprātīgie nes visos līmeņos. Bet, pirmkārt, vajadzēja arī darbiniekiem pierast, ka ir jaunatnācēji, jo bija arī novērots, ka norobežojas daudzi, kam varbūt nav prasmes runāt angļu valodā, veidot saskarsmi. Tad radās tādi kā kompleksi – lai brīvprātīgie iet strādāt uz citām grupām, tikai ne uz manu. Tāpēc skaidrojām, komunicējām, iemācījāmies pievērst lielu uzmanību iepazīstināšanai ar brīvprātīgajiem kolektīvā. Šobrīd daudz esam mācījušies no savām kļūdām, turklāt mūsu darbinieki jau ir pieraduši. Bija arī darbs ar vecākiem, kurus vajadzēja informēt un izglītēt, ko šie svešinieki dara mūsu iestādē.

- pirmsskolas izglītības iestādes pārstāve

Šis bija pirmais gads, kad savā skolā uzņēmām brīvprātīgos. Mums bija izcili brīvprātīgie, un skolās pienesums no viņiem ir milzīgs. Bērni ļoti daudz mācās no viņiem. Pirmām kārtām, tā ir valoda, ko viņi ienes skolā, un bērni ir ļoti atvērti to apgūt – sākot no divgadniekiem līdz pat 4. klases bērniem, kas iesaistījās sarunās ar brīvprātīgajiem. Un arī mūsu skolas darbinieki, kuriem jau ir 60 līdz 70 gadi. Mūsu pavāre šajā vecumā arī sāka runāt angļiski pati sev par izbrīnu. Ir brīnišķīgi, ka nobrūk šīs barjeras.

- izglītības iestādes pārstāve

Līdz ar darbinieku atvērtības un kompetenču augšanu pieaug arī organizāciju spējas un iespējas strādāt starptautiski: veidot sadarbības, pieredzes apmaiņas, starptautiskas aktivitātes, arī parādīt sava darba rezultātus plašākai sabiedrībai.

3.2.4. Lielāka redzamība un aktivitāšu regularitāte

Vairāki intervētie organizāciju pārstāvji kā vienu no svarīgiem ieguvumiem minēja to, ka, tieši pateicoties brīvprātīgo piesaistei, viņiem ir bijusi iespēja nodrošināt regulāras aktivitātes. Vietējiem jauniešiem ir dažādi citi pienākumi skolā un mājās, tāpēc viņu regulāru iesaisti organizāciju aktivitātēs kā brīvprātīgajiem ilgtermiņā ir salīdzinoši grūti panākt. Līdz ar regulārām aktivitātēm vietējā sabiedrība vairāk izjūt attiecīgās organizācijas klātbūtni. Caur dažādu aktivitāšu organizēšanu un brīvprātīgo savstarpējo tīklošanos organizācijas, kuras uzņem brīvprātīgos, gūst lielāku redzamību un atzīšanu savā kopienā, arī nacionālā un Eiropas līmenī. Tāpat pieaug dažādu sociālo grupu un jautājumu reprezentācija un redzamība atbilstoši organizāciju darbības jomai:

Viņi [par darbu programmas “Eiropas Solidaritātes korpuss” ietvaros ar LGBT+ jauniešiem] jūtas mazāk vientuļi, vairāk ieraudzīti, vairāk mīlēti, viņi redz, kāda ir situācija citās valstīs. Mēs redzam arī lielāku aktivitāti savu vietējo biedru vidū, lielāku iesaisti. Pateicoties darbam ar brīvprātīgajiem, mēs kā organizācija gūstam lielāku redzamību attiecībā pret savu mērķa

grupu un arī veicinām, ka mūsu mērķa grupa tiek labāk izprasta.

- biedrības pārstāve

Mazām un jaunām organizācijām programmas atbalsts var sniegt iespēju un resursus aktualizēt sev interesējošo problemātiku sabiedrībā un darboties savu mērķa grupu interešu aizstāvības jomā.

3.2.5. Sadarbības veidošana ar citām organizācijām

Tā kā ārvalstu brīvprātīgie piedalās kopīgās iebraukšanas un vidustermiņa mācībās, ko nodrošina Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra, viņiem ir iespēja tīkloties ar citiem programmas brīvprātīgajiem. Parasti brīvprātīgie veido paši savas kopienas projekta īstenošanas valstī, jo labi izprot cits cita izaicinājumus. Kopīgo mācību un citu aktivitāšu rezultātā brīvprātīgie bieži vēlas sadarboties jaunu iniciatīvu uzsākšanā. Caur šīm kopīgajām iniciatīvām tiek veidota un stiprināta arī sadarbība viņu organizāciju starpā. Tāpat ārvalstu brīvprātīgie var būt labs resurss, lai veidotu sadarbību ar citām jomām:

Mēs kopā ar brīvprātīgajiem uzsākām daudz interesantākā, interaktīvākā veidā iet uz skolām, stāstīt par brīvprātīgo darbu un dažādam Eiropas iespējām. Sapratām, ka ļoti daudzi jaunieši par to nezina, ka neviens cits jau pie viņiem neiet uz skolu un to nestāsta. Tas ir mums atvēris acis. Pateicoties šiem brīvprātīgajiem, skolotāji un arī skolēni bija atsaucīgāki pret piedāvāto saturu, kad to stāstīja jaunieši no citām valstīm, nevis kādas tantes – jaunatnes darbinieces.

- jauniešu centra pārstāve

Visi intervēto ilgtermiņa brīvprātīgā darba projektu īstenoņāji atzina, ka brīvprātīgie palīdz veicināt sadarbību ar citām organizācijām un indivīdiem. Caur savu sociālo tīklu brīvprātīgie piesaista jaunus cilvēkus viņu organizācijām. Tāpat brīvprātīgie nereti palīdz savām organizācijām iegūt jaunus partnerus no viņu valstīm starptautisku projektu īstenošanai. Šī ietekme ir mazāk raksturīga īstermiņa projektiem.

3.2.6. Jaunu mērķa grupu piesaiste

Ar brīvprātīgo palīdzību organizācijas piedāvā gan jaunas aktivitātes, gan arī var piesaistīt pavisam jaunas mērķa grupas:

Mēs tikām veidoti kā multifunkcionāls centrs jauniešu organizācijām. Ļoti ilgi fokusējāmies uz organizācijām un jauniešiem, kas ir organizācijās, nevis uz jauniešiem, kas dzīvo mūsu centra apkārtnē. Sapratām, ka ar laiku organizācijām esam mazāk vajadzīgi, jo tās aug pašas, taču esam vajadzīgi vietējiem jauniešiem. Sapratām, ka mums ir jāmainās. Spontāni uzrakstījām brīvprātīgā darba projektu. Un tā svarīgākā ietekme ir bijusi uz mums, jo tiklīdz pie mums sāka darboties šie divi ārzemju brīvprātīgie, uzreiz tika veidots regulārs saturs vietējiem jauniešiem – mākslas pasākumi, sporta pasākumi, pārgājieni, spēļu vakari. Pie mums sāka nākt

vietējie jaunieši, ne tikai jaunieši, kas ir aktīvi organizācijās. Tas šobrīd tiek turpināts, rakstām jaunu plānošanas dokumentu, kur paredzēsim arī jaunu vīziju mūsu centram, lai turpinātu darbu ar organizācijām un lai kļūtu arī par atbalstu tuvējās apkāmes jauniešiem.

- jauniešu centra pārstāve

Piesaistot jaunas mērķa grupas, organizācijas var paplašināt savu aktivitāšu klāstu un panākt lielāku ietekmi uz sabiedrību un vidi sev apkārt. Kā atspoguļo iepriekšējais citāts, tas var būt arī būtiski, lai nodrošinātu organizācijas pielāgošanos arvien mainīgām vajadzībām un savu resursu un potenciāla labāku izmantošanu.

3.2.7. Organizāciju kapacitātes celšana

Apkopojot iepriekšminēto - brīvprātīgā darba projektiem ir nozīmīga ietekme uz organizāciju mācīšanos un kapacitātes celšanu kopumā. Papildu cilvēkresursi sniedz iespēju uzlabot esošo pakalpojumu un aktivitāšu klāstu, kā arī iniciēt jaunas darbības. Dažu organizāciju pārstāvji par svarīgām uzskatīja ne tikai papildu darba rokas un jaunās prasmes, bet arī piesaistīto finansējumu, kas radījis iespēju izdarīt vairāk:

Jebko, ko esam radījuši organizācijā, esam radījuši, pateicoties brīvprātīgajiem. Mēs esam, kas mēs esam, pateicoties šai programmai, jo brīvprātīgais darbs ir bijis ļoti, ļoti liela mūsu organizācijas daļa. Tas ir veidojis mūs, tas ir veidojis mūsu prasmes, tas ir devis iespēju dažiem mūsu darbiniekiem kļūt par mācību vadītājiem, tas ir arī finansiāli mums palīdzējis attīstīt dažas lietas, ko mēs nevarētu citādi radīt paši saviem spēkiem.

- biedrības pārstāve

Brīvprātīgā darba projektu ietekme uz dažāda veida organizācijām atšķiras. Pašvaldību jauniešu centros, skolās un citās iestādēs, kur notiek regulārs darbs, ir tendence brīvprātīgos vairāk iesaistīt esošo darbu veikšanā. Biedrībās un nodibinājumos projektiem ir tendence būt vairāk balstītiem pašu brīvprātīgo iniciatīvās, kas nozīmē, ka atkarībā no piesaistītā brīvprātīgā ietekme uz organizācijām var būt ļoti liela, brīvprātīgajiem kļūstot par būtisku daļu no šo organizāciju komandas, attīstot jaunas aktivitātes, idejas, ietekmējot veidus, kā organizācijas tiek pārvaldītas, un ietekme var būt nenozīmīga gadījumos, kad piesaistītie brīvprātīgie neizrāda iniciatīvu un nav motivēti vai arī iekšēji gatavi paši aktīvi veidot savu projektu.

Brīvprātīgā darba projekti stiprina organizāciju kapacitāti strādāt arī starptautiskā līmenī, taču pieminēšanas vērta ir vienas organizācijas pārstāves pieredze, ka darbs ar starptautiskajiem brīvprātīgajiem var reizē mazināt organizācijas saikni ar vietējo sabiedrību. Ārvalstu brīvprātīgo un vietējās sabiedrības mijiedarbība ne vienmēr ir veiksmīga mentalitātes dēļ, arī vietējo cilvēku ikdienas aizņemtības un ieradumu dēļ. Dažkārt uzņemošajām organizācijām nav prasmju vai resursu pietiekoši atbalstīt brīvprātīgo integrēšanos vietējā sabiedrībā un veidot vietējās sadarbības vajadzībām atbilstošas brīvprātīgā darba projektu aktivitātes. Tomēr lielākā daļa vietējo kopienu aptaujas respondentu brīvprātīgos raksturoja kā atvērtus, draudzīgus, pozitīvus un radošus jauniešus, ar kuriem ir bijis patīkami mijiedarboties, un projektu īstenotāji un brīvprātīgie saredz dažādas programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" ietekmes arī uz vietējo

sabiedrību. Tās sīkāk apskatītas nākamajā apakšnodaļā.

3.3. Ietekme uz vietējo sabiedrību

Valstī kopumā tas tiešām ir tāds tolerances un pieņemšanas treniņš.

- jauniešu centra pārstāve

Gan brīvprātīgo, gan organizāciju pārstāvju atbildēs iezīmējās vairāki virzieni, kā brīvprātīgā darba projekti ietekmē un veido vietējo sabiedrību. Vairumu organizāciju un brīvprātīgo novērojumu apstiprināja arī vietējo kopienu pārstāvju aptaujas rezultāti.

3.3.1. Starpkultūru mācīšanās

Visiem brīvprātīgajiem ir stāsti par to, kā viņi ir dalījušies ar informāciju par savu kultūru un devuši iespēju vietējai sabiedrībai projekta norises vietā iepazīt kultūras, ko viņi citādi varbūt nekad satiktu. Šīs tikšanās abpusēji paplašina redzes loku un veicina labāku saprašanos:

Bērnudārzā, kur strādāju, es bērniem mācu gruzīnu dejas. Tās ir nofilmētas un ieliktas dārziņa mājaslapā. To redz vecāki, ģimenes. Man prieks, ka, balstoties uz savu pieredzi, varu viņiem to iemācīt. Prieks, ka vecākiem patīk, kā viņu bērni deju kaut ko gruzīnu dejām līdzīgu.

- brīvprātīgais no Gruzijas

Gatavojot ēdienu visai kopienai [organizācijai], es paplašināju mūsu ēdienkarti ar jauniem ēdieniem un garšām.

- brīvprātīgā no Azerbaidžānas

Kopš esmu šeit atbraucis, man visapkārt ir pilns ar blondiem jauniešiem ar zilām acīm. Es izskatos pilnīgi atšķirīgi – tumši mati, tumšas acis. Dažreiz man ir gadījies arī saraudināt bērnus, jo viņi no manis nobīstas. Bet labi, ka ar laiku viņi pierod pie tā, ka izskatos atšķirīgi.

- brīvprātīgais no Gruzijas

Tur, kur notiek mūsu projekts, nekā nav. Tad, kad mēs visi tur sabraucam un darbojamies, parādās dzīvība un kaut kāda kustība. Mēs visu kaut ko organizējam un iesaistām vietējos. Pat ja daudziem nav iespēju ceļot, viņi satiek mūs un iepazīst daudz un dažādas kultūras.

- brīvprātīgais no Itālijas

Arī daži no organizāciju pārstāvjiem starpkultūru tikšanās un mācīšanās aspektu uzskatīja par svarīgu, norādot, ka ar brīvprātīgo palīdzību ir izdevies gan lauzt stereotipus un aizspriedumus par citu tautību un reliģiju pārstāvjiem, gan arī veicināt sabiedrības atvērtību pret citu kultūru pārstāvjiem:

Tādā mazā vietā noteikti sabiedrība arī ļoti pamana šos brīvprātīgos un arī mainās. Latvijā, īpaši mazās vietās, sabiedrība ir tāda aizdomīga un konservatīva. Tā kā man liela daļa brīvprātīgo ir bijuši gan no Jordānijas,

gan Ēģiptes, viņi noteikti bija pamanāmi uz ielas. Viņi ir devuši vietējiem jauniešiem drosmi sarunāties, jo viena daļa latviešu jauniešu ļoti kautrējas runāt angļiski. Tad pēc pusgada viņi beidzot gāja klāt, runāja. Tas ir liels ieguvums šiem vietējiem jauniešiem: gan stereotipu laušana, gan iedrošinājums runāt ar svešiniekiem, darīt lietas kopā. Valstī kopumā tas tiešām ir tāds tolerances un pieņemšanas treniņš, īpaši tajās vietās, kur vide ir viendabīga, kur nav dažādu valodu un tautību pārstāvju.

- jauniešu centra pārstāve

Vietējo kopienu pārstāvji aptaujas anketas atbildēs brīvprātīgos saista, pirmkārt, ar citu kultūru iepazīšanu un ar latviešu kultūras labāku izprašanu, kā arī ar svešvalodu apguves iespējām. Puse aptaujas respondentu norāda, ka brīvprātīgo klātbūtnes rezultātā lielā mērā vai ļoti lielā mērā ir uzlabojusās vietējo iedzīvotāju svešvalodu prasmes. 70% respondentu lielā mērā vai ļoti lielā mērā piekrīt apgalvojumam, ka vietējiem iedzīvotājiem tagad ir lielākas starpkultūru mācīšanās iespējas. Vairāk nekā puse aptaujāto uzskata, ka, pateicoties brīvprātīgo klātbūtnēi, vietējie iedzīvotāji ir lielā mērā vai ļoti lielā mērā kļuvuši atvērtāki pret dažādību un cilvēkiem no citām kultūrām. 60% aptaujāto piekrīt, ka brīvprātīgā darba rezultātā vietējā sabiedrībā lielā mērā vai ļoti lielā mērā ir pieaugusi kultūru daudzveidība un dažādība:

Bērns apzinājās savas kultūras vērtības, salīdzinot ar citām tradīcijām. Jūtas brīvāk komunikācijā ar citās valodās runājošiem. Iegūti draugi citās valstīs.

- no aptaujas anketas atbildēm

Smaidīgi, zinātkāri un motivēti jaunieši, bērniem jauni iespaidi, vairāk un plašāka informācija par citām kultūrām, valodām.

- no aptaujas anketas atbildēm

Rada bērnos interesi par citām valstīm, par šo valstu dzīvi, valodu, tradīcijām, papildina skolas dzīvi ar tām jomām, kurās brīvprātīgie ir spēcīgi.

- no aptaujas anketas atbildēm

Bērni mācās saprasties ar dažādu tautību cilvēkiem.

- no aptaujas anketas atbildēm

Jaunieši apkārt iemācījās pieņemt dažādo, kādu, kas izskatās, runā citādāk, kā arī tika veicinātas valodu zināšanas jauniešu starpā, iegūta informācija par citu tautu kultūru un vēsturi.

- no aptaujas anketas atbildēm

Īpaši mazpilsētās un ciematos līdz ar brīvprātīgo ienākšanu pati vietējā sabiedrība kļūst daudzveidīgāka. Līdz ar to visas kopienas līmenī pieaug iespējas izmantot šo dažādību kā resursu, lai gūtu citu perspektīvu, attīstītu radošas idejas un sociālās inovācijas, mācītos un dažādās ikdienas dzīves un darba jomās ieviestu labās prakses no citām valstīm. Gandrīz visām organizācijām ir kāds stāsts par brīvprātīgajiem, kas izvēlējušies palikt savā projekta norises vietā, uzsākuši tur uzņēmējdarbību, dibinājuši jaunas organizācijas vai iesaistījušies darba tirgū, tādējādi ietekmējot ne tikai vietējo kultūras dažādību, bet arī citas jomas.

3.3.2. Lielāka sabiedrības saliedētība un sadarbība

Veidojot dažādas aktivitātes, brīvprātīgie nereti ir tie, kas rada iespēju cilvēkiem no dažādām sociālām grupām satikties. Brīvprātīgais no Gruzijas stāstīja, kā, pateicoties viņa organizētajiem gruzīnu un angļu valodas klubiem un diskusijām, cilvēki no vietējās sabiedrības, kas nekad nebija tikušies un nekomunicēja, iepazīnās un sāka daudz vairāk darīt kopā:

Daudzi cilvēki, kas mani pazīst, ir iepazīnušies savā starpā un daudz labāk apzinās resursus, kas katram ir, – cits ir pavārs, cits zina valodas, citam ir mākslinieciski talanti... man prieks, ka es esmu viņu savedis kopā. Pat tad, kad aizbraukšu, viņi turpinās sazināties un cits citu atbalstīt. Piemēram, vietējie gruzīni ar latviešiem ātri vien saorganizējās, lai sagādātu ik nedēļas pārtikas pakas ukraiņiem, kam tas bija nepieciešams.

- brīvprātīgais no Gruzijas

Mana projekta galvenā misija bija veicināt to, ka sabiedrība ir saliedētāka un dara daudz ko kopā. Es strādāju senioru mājā un mācīju viņiem angļu un spāņu valodu un salsu. No sākuma man bija bail, kā tas izdosies, bet priecājos, ka tik daudzi nāca uz manām salsas nodarbībām. Pie tam labi, ka mēs to darījām kopā ar vietējiem latviešu jauniešiem.

- brīvprātīgais no Spānijas

Gandrīz visi intervētie projektu koordinatori norādīja, ka svarīga ir brīvprātīgo loma, veicinot kontaktu starp vietējās sabiedrības locekļiem, kā arī iniciējot dažādas sadarbības starp viņus uzņemošo organizāciju un citām organizācijām. Dažkārt vietējā līmenī ir vērojamas darbā ar jauniešiem iesaistīto cilvēku un institūciju nevēlēšanās vai grūtības sadarboties. Tā iemesls varētu būt dažādas personiskās ambīcijas un attiecības, neieinteresētība sadarboties, laika un enerģijas trūkums. Brīvprātīgie parasti ir atvērti un ieinteresēti sadarbībā, tāpēc dažkārt tieši viņi panāk, ka sadarbība starp dažādām jaunatnes darbā ieinteresētajām un iesaistītajām pusēm tiek uzsākta vai arī kļūst ciešāka.

Arī tiešsaistes aptaujas respondenti piekrita, ka brīvprātīgo klātbūtnes rezultātā viņu kopienā ir pieaugusi sadarbība un atbalsta sniegšana vietējo iedzīvotāju, organizāciju un institūciju starpā. Gandrīz puse respondentu uzskata, ka sadarbība ir pieaugusi ļoti lielā mērā vai lielā mērā, savukārt nedaudz vairāk kā trešdaļa domā, ka brīvprātīgo klātbūtne daļēji ir ietekmējusi sadarbības pieaugumu vietējā sabiedrībā. Tikai viens respondents uzskatīja, ka brīvprātīgo klātbūtnei nav bijis nekādas ietekmes uz sadarbības veicināšanu.

Tāpat gandrīz 80% aptaujāto vietējās kopienas pārstāvju piekrita, ka Eiropas brīvprātīgo klātbūtne viņu vidē ir stiprinājusi pozitīvas vērtības sabiedrībā – toleranci, cieņu un solidaritāti. Trešdaļa aptaujāto uzskata, ka brīvprātīgie ļoti lielā mērā ir veicinājuši šo vērtību stiprināšanu, un kopienas locekļu skatījumā šī ir viena no lielākajām starptautiskā brīvprātīgā darba ietekmēm. Vairāk nekā puse aptaujas respondentu ir novērojuši, ka brīvprātīgo klātbūtnes rezultātā vietējā sabiedrība ir kļuvusi arī iekļaujošāka.

3.3.3. Jauniešu redzesloka paplašināšana un motivēšana izmantot Eiropas Savienības sniegtās iespējas

Gandrīz visos brīvprātīgo stāstos parādās arī tas, ka viņi sava projekta gaitā ir iedrošinājuši citus jauniešus gan savās mītnes valstīs, gan arī tur, kur notiek projekts, aktīvi iesaistīties un izmantot tādas Eiropas Savienības sniegtās iespējas kā studijas ārvalstīs, jauniešu apmaiņas, brīvprātīgais darbs u.c. Jauniešu iesaistīšana notiek gan tieši (palīdzot organizācijām ar viņu jauniešu projektiem), gan arī netieši (stāstot par iespējām formālās un neformālās sarunās klātienē un arī caur sociālajiem tīkliem):

Mēs ejam pie viņiem [vietējiem jauniešiem] viņu "burbuļos" un stāstām, ko mēs te darām un ka arī viņi tā var darīt, ja vien grib. Mēs vadām viņiem dažādas nodarbības, ko ikdienā viņi nepiedzīvo.

- brīvprātīgais no Polijas

Grupu projekta laikā Kanāriju salās, veidojot kampaņas okeāna aizsardzībai, mūsu grupa katru dienu lika sociālajos medijos ierakstus par to, ko darām un kā mums iet. Es saņēmu ļoti daudz laikus⁵, un man cilvēki visu laiku prasīja, ko es tur daru un vai viņi arī tā var. Es viņiem teicu, ka, protams, viņi arī var būt brīvprātīgie.

- brīvprātīgā no Latvijas Spānijā

Paplašina bērna izpratni par cilvēku iespējām (brīvprātīgie rāda piemēru ar savu uzdrīkstēšanos, lēmumu atbraukt šeit, darboties sev svešā vidē).

- no aptaujas anketām

Brīvprātīgajiem ir labs potenciāls informēt un ieinteresēt citus jauniešus iesaistīties programmā. To izmanto arī daudzas organizācijas, rīkojot tikšanās ar brīvprātīgajiem, piemēram, skolās.

Aptaujas rezultāti parādīja, ka vietējās sabiedrības skatījumā vietējo jauniešu redzesloka paplašināšana ir viena no redzamākajām brīvprātīgā darba projektu ietekmēm. Vairāk nekā divas trešdaļas respondentu norādīja, ka vietējo jauniešu redzesloks ir paplašinājies lielā mērā vai ļoti lielā mērā.

3.3.4. Lielāka izpratne par kopienu un sociāliem jautājumiem. Sociālu problēmu risināšana

Vairāki brīvprātīgie atzina, ka, pateicoties projektam, ir labāk sapratuši un izjutuši to, ko tas nozīmē – kopiena:

No projekta Itālijā man ļoti pietrūkst kopības un kopienas sajūtas. Psiholoģiski tas bija ļoti patīkami tur būt un justies piederīgam. Tagad, esot atpakaļ Latvijā, man ļoti tās sajūtas pietrūkst. Es esmu kā koks, kas bija jau iedzīvojis tur, un tagad ar saknēm izrauts un pārcelts šeit.

- brīvprātīgais no Latvijas Itālijā

⁵ "Patīk" sociālajos tīklos.

Gruzīnu brīvprātīgais stāstīja, ka viņš ir organizējis diskusiju par aktuāliem jautājumiem savā valstī – ielu protestiem – un skaidrojis iemeslus, kādēļ cilvēki ir ielās. To klausoties, arī latvieši ir atzinuši, ka viņi sastopas ar daudzām sociālām problēmām, piemēram, veselības aprūpē, tikai par to nerunā un tādēļ esot atzinīgi novērtējuši gruzīnu drosmi protestēt.

Arī atgriežoties mājās, liela daļa brīvprātīgo ir gatavi dalīties ar pieredzi un idejām, kas iegūtas projekta gaitā – gan saistībā ar darbu, gan dzīvesveidu. Piemēram, brīvprātīgie no Gruzijas teica, ka labprāt stāstīs par to, ka sievietes Latvijā ir daudz aktīvākas nekā Gruzijā, ka viņas darbojas organizācijās, strādā un pat vada autobusus un tramvajus.

Organizāciju pārstāvji piekrīt, ka projektu ietvaros brīvprātīgie ne tikai iepazīst Latvijas kultūru, bet arī mācās par dažādiem sociāliem aspektiem un izaicinājumiem Latvijas sabiedrībā, piemēram, par cilvēktiesību un sociālās iekļaušanas jautājumiem. Īpaši tie brīvprātīgie, kas strādā ar specifiskām mērķa grupām, gūst padziļinātāku ieskatu un izpratni par problēmām, ar ko šie cilvēki saskaras, kā arī labāk izprot viņu vajadzības un kā ar viņiem strādāt:

Mūsu klientiem – cilvēkiem ar garīgās attīstības traucējumiem – patīk, ka ienāk kāds jauns cilvēks. Viņi ir atvērti, nāk klāt, sveicinās, prasa, no kurienes esi, ko darīsi pie mums. Viņiem patīk komunicēt ar brīvprātīgajiem un darboties ar viņiem pat vairāk nekā ar mums, darbiniekiem, ko viņi redz visu laiku. Mūsu klientiem ir nepieciešamas pārmaiņas. Un klienti arī redz, ka tā sabiedrības daļa, kas nestrādā šeit, pieņem viņus tādus, kādi viņi ir. Tas ir ļoti būtiski, lai viņus integrētu sabiedrībā, lai parādītu pasaulei, ka viņi nemaz nav tik briesmīgi vai bīstami.

- sociālā dienesta darbiniece

Arī paši brīvprātīgie projektu ietvaros atstāj savus sociālos lokus un nonāk ciešā kontaktā ar tādu sociālu grupu pārstāvjiem, kurus citādi savā ikdienā, iespējams, nesatīktu. Daudzi tikai projekta laikā pirmo reizi strādā ar kādu noteiktu iedzīvotāju grupu: bērniem, senioriem, bēgļiem, cilvēkiem ar invaliditāti un citām. Tas sniedz skaidrāku priekšstatu par sociālo realitāti dažādās valstīs.

Vietējās sabiedrības aptaujas rezultāti rāda – gandrīz puse respondentu uzskata, ka Eiropas brīvprātīgo klātbūtnes rezultātā lielā mērā vai ļoti lielā mērā kopienā ir padziļinājusies izpratne par dažādiem sabiedrības izaicinājumiem. Vietējās sabiedrības pārstāvji tika lūgti novērtēt arī to, kādā mērā, viņuprāt, brīvprātīgie ir palīdzējuši risināt dažādas vides un sociālās problēmas pašvaldībā. Šajā jautājumā aptaujas respondenti ir skeptiski – mazāk nekā piektā daļa uzskata, ka brīvprātīgie lielā mērā ir palīdzējuši risināt problēmas pašvaldībā. Gandrīz 80% aptaujāto domā, ka brīvprātīgo devums vietējo problēmu risināšanā ir neliels.

3.3.5. Jauniešu līdzdalības un vietējā brīvprātīgā darba veicināšana

Organizāciju pārstāvji norāda, ka brīvprātīgie apgūst dažādus veidus, kā strādāt ar vietējo sabiedrību, tostarp, izmantojot neformālās izglītības metodes. Bieži vien, tieši patiecoties brīvprātīgajiem, vietējie jaunieši kļūst aktīvāki, vēlas iesaistīties dažādos projektos un pasākumos. Brīvprātīgie palīdz piesaistīt vietējos jauniešus viņu organizāciju darbam. Tāpat projektu rezultātā aug jauniešu vēlēšanās veikt brīvprātīgo darbu:

Tai vienā posmā, kad mums nebija brīvprātīgo, likās, ka dzīve jauniešu centrā ir tāda panīkusi, apstājusies. Brīvprātīgie tiešām tur ienesa jaunu elpu.

- biedrības pārstāve

Mēs īstenojam projektu, kurā strādāja četri jaunieši ar īpašām vajadzībām. Projekts ilga divas nedēļas, bet daži no viņiem palika pie mums un tagad strādā kā brīvprātīgie uz līguma pamata.

- biedrības pārstāve

Eiropas brīvprātīgie tiešām ļoti piesaistīja arī vietējos jauniešus, piemēram, viņi regulāri kopā ar vietējiem jauniešiem plānoja aktivitātes un brauca uz pansionātu. Līdz ar to arī tas vietējais brīvprātīgais darbs palika interesantāks jauniešiem un aktīvāks.

- biedrības pārstāve

Vietējie jaunieši kļuva motivētāki, iesaistījās vairāk aktivitātēs, vēlējās uzzināt vairāk un līdzdarboties.

- no aptaujas anketu atbildēm

Līdzīgi saskaņā ar intervēto brīvprātīgo un arī organizāciju pārstāvju novēroto daļa brīvprātīgo pēc projekta beigām ir vairāk ieinteresēti un atvērti veikt brīvprātīgo darbu arī savās mītnes zemēs.

Tomēr tikai dažu aptaujāto kopienu pārstāvju skatījumā starptautisko brīvprātīgo klātbūtnes rezultātā ir pieaugusi vietējo iedzīvotāju pilsoniskā līdzdalība un motivācija un interese pašiem veikt brīvprātīgo darbu. Tam lielā mērā vai ļoti lielā mērā piekrīt ap 40% respondentu. Mazāk nekā piektā daļa respondentu lielā mērā vai ļoti lielā mērā piekrīt, ka īstenoto projektu rezultātā ir pieaudzis vietējo brīvprātīgo skaits. Vairāk nekā puse respondentu programmas ietekmi uz vietējo brīvprātīgo skaitu vērtē kā daļēju vai nelielu, un desmitā daļa respondentu uzskata, ka šādas ietekmes nav vispār.

3.3.6. Lielāka brīvprātīgā darba atzīšana

Saskarsmē ar ārvalstu brīvprātīgajiem vietējā sabiedrība uzzina par brīvprātīgā darba nozīmi un vērtību. Brīvprātīgie var mainīt priekšstatus par brīvprātīgo darbu. Vairāki intervēto organizāciju pārstāvji runāja par to, ka tieši Eiropas brīvprātīgie ir ieinteresējuši vietējos jauniešus iesaistīties vietējās brīvprātīgā darba aktivitātēs, kā arī iedrošinājuši viņus izmēģināt līdzīgu pieredzi starptautiskā līmenī:

Latvijā mums kopumā ir jāpopularizē, cik vērtīgs ir brīvprātīgais darbs, jo liela daļa cilvēku grib kaut ko darīt, ja viņiem par to kaut kas būs. Caur starptautiskajiem brīvprātīgajiem mēs parādām arī vietējiem, kāda ir šī brīvprātīgā darba vērtība un ieguvumi.

- biedrības pārstāve

Lai panāktu lielāku brīvprātīgā darba atzīšanu sabiedrībā kopumā, ir svarīgi, lai iespējami vairāk

cilvēku to paši pieredzētu. Intervēto projektu īstenotāju skatījumā, pateicoties iespējai saņemt personisku atbalstu un finansējumu, kā arī ceļot un dzīvot ārvalstīs, brīvprātīgajā darbā iesaistās arī cilvēki, kas varbūt citādāk to nedarītu aizņemtības, intereses trūkuma vai atbalsta trūkuma dēļ.

Arī vairāk nekā 70% aptaujas respondentu pauda uzskatu, ka brīvprātīgo klātbūtne viņu kopienā ir lielā mērā vai ļoti lielā mērā veicinājusi izpratni par brīvprātīgo darbu un tā nozīmīgumu.

3.3.7. Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana

Brīvprātīgo vidū ir daudz stāstu par to, kā projekta rezultātā jaunieši ir mainījis savus profesionālos plānus un izveidojis vai nu savu organizāciju, iesaistījies kādā organizācijā, vai arī turpinājis darbu ar Eiropas Savienības programmām. Projektu ietvaros brīvprātīgie var mācīties par aktīvismu, nevalstisko organizāciju darbu, pilsonisko līdzdalību, un ir jaunieši, kas izvēlas turpināt savu darbību kādā no šīm jomām arī pēc projekta:

Ir, protams, ļoti daudz tiešām superīgu stāstu, kad brīvprātīgie ir atbraukuši, nav zinājuši, ko grib savā dzīvē darīt, kad viņi pēc projekta ir teikuši, ka grib mācīties sociālo darbu vai kaut ko tajā virzienā. Ir brīvprātīgie, kas ir aizbraukuši uz savām valstīm, atvēruši savu nevalstisko organizāciju un darbojas jaunatnes jomā. Ļoti daudz ir tādu projektu, kad brīvprātīgais darbs ir mainījis jauniešu dzīvi.

- biedrības pārstāve

Nelielās pašvaldībās, kur ir vāja pilsoniskā sabiedrība, šī programma var kļūt par vienu no rīkiem, lai veidotu un stiprinātu pilsonisko sabiedrību. Taču tam nepieciešama stratēģiska projektu aktivitāšu plānošana un brīvprātīgo atlases veikšana, kā arī darbs un atbalsts pēc atgriešanās no projekta, kas šobrīd saskaņā ar projektu īstenotāju un brīvprātīgo teikto nav plaši izplatīta prakse.

3.3.8. Intereses veicināšana par darbu sociālā darba, jaunatnes un izglītības jomā

Programma "Eiropas Solidaritātes korpuss" ir arī noderīgs rīks sociālo darbinieku un jaunatnes darbinieku piesaistīšanai un apmācībai – projektu rezultātā diezgan daudziem jauniešiem rodas vismaz īslaicīga interese par šīm jomām. Brīvprātīgā darba laikā jaunieši mācās par sociālo darbu, neformālo izglītību, darbu ar jauniešiem un gūst interesi studēt un strādāt kādā no šīm jomām. Gandrīz katra intervētā organizācija var nosaukt kādu piemēru, kad brīvprātīgie paši ir sākuši rakstīt un īstenot projektus citu Eiropas Savienības programmu ietvaros un arī ir dibinājuši jaunas organizācijas, tā sev radot iespēju palikt jaunatnes jomā, neformālajā izglītībā un starptautiskajā vidē, kuras pievilcību un priekšrocības daudzi jaunieši atklāj tieši starptautiskā brīvprātīgā darba laikā:

Ir lieliski, ka jaunieši kaut ko paņēmuši no projekta. Mēs esam Valdorfa skola, un mūsu franču brīvprātīgā ir tik ļoti atradusi par savu esam šo mācību pieeju, ka šobrīd viņa ir apņēmusi pilna atgriezties Francijā un doties ar savu treileri braucienā pa Francijas Valdorfa skolām - dalīties un varbūt arī brīvprātīgi tur pastrādāt un gūt pieredzi, un pēc gada atgriezties pie mums un atvest ziņas atpakaļ. Man liekas brīnišķīgi, ka tas jaunieši redz, ko viņš

šeit ir ieguvis, un nākamo soli, kā to izmantot tālāk.

- skolas pārstāve

Daudzi neformālās izglītības mācību vadītāji, Eiropas Savienības programmu projektu vadītāji, nevalstisko organizāciju vadītāji Latvijā ir ar starptautiskā brīvprātīgā darba pieredzi. Daļai tieši šī pieredze ir bijis svarīgs pagrieziena punkts, lai izlemtu sākt darbu jaunatnes jomā. Šie ir tie cilvēki, kas starptautiskajās aktivitātēs ir iesaistījuši un devuši iespējas mācīties simtiem citu cilvēku.

3.3.9. Vietas tēla veidošana un redzamības pieaugums

Brīvprātīgo uzņemšana un nosūtīšana dod arī iespējas veicināt savas pašvaldības un valsts redzamību un veidot vietas tēlu. Brīvprātīgie uz Latviju nereti atved arī savus draugus un ģimenes locekļus. Uz laiku līdz pat vienam gadam viņi stāsta par Latviju cilvēkiem savās valstīs vai arī latviešu brīvprātīgie iepazīstina citas valstis ar Latviju.

Kad es pirms došanās uz Latviju mēģināju savai ģimenei izstāstīt, kur es dodos un ko darīšu, neviens no viņiem nezināja, kur un kas vispār ir Latvija. Daži manu ideju uztvēra ļoti aizdomīgi un baidījās, ka mani pārdos cilvēku tirgotāji. Pēc projekta esmu viņiem ļoti daudz stāstījusi par to, kā man tur gāja, ko darīju, kāda ir Latvija un ka ziemeļi – tas nemaz nav tik traki.

- brīvprātīgā no Bulgārijas

Vietējo kopienu pārstāvji savukārt vērtē brīvprātīgā darba ietekmi uz vietas tēla veidošanu kā nelielu, ja salīdzinām ar citām novērotajām ietekmēm. Mazāk nekā piektā daļa aptaujāto uzskata, ka brīvprātīgā darba projektu īstenošanas rezultātā varētu būt uzlabojies viņu pašvaldības, pilsētas, ciemata tēls un redzamība starptautiskā līmenī. 70% aptaujāto uzskata, ka brīvprātīgie varētu nedaudz ietekmēt vietas tēla veidošanos.

3.4. Ietekme uz jaunatnes politiku un brīvprātīgā darba attīstību pašvaldības un nacionālā līmenī

Saskaņā ar intervijās iegūto informāciju programmām "Eiropas Brīvprātīgais darbs" un "Eiropas Solidaritātes korpus" ir pozitīva ietekme uz brīvprātīgā darba attīstību vietējā līmenī. Vairāki nevalstisko organizāciju pārstāvji minēja piemērus, kad ar starptautisko brīvprātīgo palīdzību ir izdevies radīt jaunas un regulāras vietējā brīvprātīgā darba iespējas, kas bijušas pievilcīgas vietējiem jauniešiem un kurās viņi labprāt ir iesaistījušies. Tāpat ar starptautisko brīvprātīgo palīdzību vairākas organizācijas un jauniešu centri veic jauniešu izglītošanu par brīvprātīgo darba nozīmi un ieguvumiem un piesaista jaunus vietējos brīvprātīgos savām organizācijām. Visbeidzot - brīvprātīgie un organizāciju pārstāvji min dažādus piemērus, kas apliecina, ka daļa starptautisko brīvprātīgo pēc projekta beigām ir vairāk ieinteresēti un motivēti veikt brīvprātīgo darbu arī savās valstīs.

Lai arī programmai ir pozitīva ietekme uz brīvprātīgā darba un tā atzīšanas veicināšanu, ziņojuma autorēm interviju ietvaros neizdevās gūt piemērus un apliecinājumu tam, ka starptautiskā brīvprātīgo darba projektos gūtā pieredze tiktu izmantota, lai attīstītu brīvprātīgā darba sistēmu un veidotu jaunatnes politiku pašvaldības un nacionālā līmenī.

Šī ziņojuma autoru skatījumā programmā "Eiropas Solidaritātes korpuss" gūtā pieredze un arī pati programma varētu būt noderīga gan jaunatnes politikas veidošanai, gan īstenošanai, taču šo starptautisko projektu sasaisti ar pašvaldību un valsts īstenoto jaunatnes politiku būtu nepieciešams stiprināt.

3.5. Ietekme Eiropas līmenī

Eiropas pilsonība nav iespējama, ja cilvēkiem nav iespējas Eiropu pieredzēt.

- biedrības pārstāve

Šī ziņojuma autorēm neizdevās atrast piemērus, kad vienam projektam vai vienas organizācijas vai iestādes darbam programmā būtu bijusi spilgta ietekme visas Eiropas līmenī, tomēr visu projektu summā paveiktais rada arī visai Eiropai nozīmīgas pārmaiņas.

3.5.1. Eiropas izpratnes paplašināšanās un aizspriedumu laušana

Brīvprātīgā darba laikā brīvprātīgie iepazīst gan to valsti, kurā norit viņu projekts, gan arī parasti sastop un strādā kopā ar daudzu dažādu citu tautību jauniešiem. Tas nozīmē, ka viņiem ir daudz iespēju uzzināt, kāda ir situācija un kā dažādas problēmas tiek risinātas citās valstīs, un iepazīt Eiropas daudzveidību:

Pateicoties šim projektam, latviešiem bija iespēja saprast, ka eiropieši ir dažādi. Es esmu no Gvadelupas, kas ir Francijas aizjūras teritorija. Man ir tumša ādas krāsa, bet tas nenozīmē, ka esmu sliktāka.

- brīvprātīgā no Francijas

Es esmu no austrumu zemes un man Latvija ir Rietumi. Man bija daudz aizspriedumu par to, kā cilvēki Eiropā dzīvo. Pateicoties projektam, es tos laužu.

- brīvprātīgā no Azerbaidžānas

Es sapratu, ka mums visiem ir ļoti līdzīgas problēmas – gan Latvijā, gan Eiropā.

- brīvprātīgā no Latvijas Spānijā

Dalība programmās "Eiropas Brīvprātīgais darbs" un "Eiropas Solidaritātes korpuss" ir veicinājušas jauniešu piederības sajūtu Eiropai, arī Eiropas pilsonības veidošanos.

Brīvprātīgā darba ietekmi uz piederības sajūtu Eiropai ir pamanījuši arī vietējo kopienu pārstāvji. Vairāk nekā puse aptaujāto uzskata, ka brīvprātīgo klātbūtne viņu vidē ir lielā mērā vai ļoti lielā mērā ir palielinājusi vietējās sabiedrības piederības sajūtu Eiropai. Tāpat aptaujas respondenti min stereotipu laušanu kā vienu no brīvprātīgā darba ietekmēm – vairāk nekā puse aptaujāto uzskata, ka brīvprātīgo klātbūtne viņu kopienā ir lielā mērā vai ļoti lielā mērā palīdzējusi pārvarēt dažādus stereotipus un aizspriedumus.

3.5.2. Labāka izpratne par Eiropas sniegtajām iespējām

Brīvprātīgā darba laikā jaunieši parasti gūst informāciju par dažādām citām Eiropas Savienības sniegtajām iespējām jauniešiem saistībā ar mācīšanos, profesionālo un personisko izaugsmi. Arī tas veicina pozitīvāku attieksmi pret Eiropas Savienību un vēlēšanos tai piederēt:

Pirms brīvprātīgā darba es nezināju par visām iespējām, kas man ir pieejamas kā eiropietei. Wowwww, mums tiešām ir paveicies.

- brīvprātīgā no Francijas

Arī gandrīz 80% aptaujāto kopienu pārstāvju uzskata, ka brīvprātīgo projektu īstenošanas rezultātā viņu apkārtējo cilvēku vidū ir lielā mērā vai ļoti lielā mērā pieaugušas zināšanas par Eiropas Savienības sniegtajām iespējām jauniešiem.

3.5.3. Migrācijas pieaugums

Lai arī to jauniešu skaits, kas brīvprātīgā darba projekta rezultātā ir mainījuši savu mītnes valsti, ir ļoti neliels salīdzinājumā ar cita veida migrantu skaitu, tomēr migrācijas pieaugums ir viena no programmas ietekmēm. Gandrīz katrai organizācijai ir stāsti par brīvprātīgajiem, kas projekta rezultātā ir izveidojuši ģimeni citā valstī, atraduši darbu vai sākuši uzņēmējdarbību:

Nav vajadzīgs, lai viņi [bijušie brīvprātīgie] visi iesaistās jaunatnes darbā, svarīgi, lai iesaistās arī citās jomās, bet jautājums – vai citās jomās viņu prasmes tiek atzītas. Daudzi jaunieši diemžēl paliek valstīs, kurās ir bijuši brīvprātīgie. Kaut kādā veidā tur vairāk izdodas atrast savu vietu.

- jauniešu centra pārstāve

Arī es pirms iesaistīšanās biedrībā biju brīvprātīgā. Tas bija pirms aptuveni 10 gadiem. No 16 brīvprātīgajiem, ar ko gada laikā kopā strādājām, pieci tā īsti vairs neatgriezās savā valstī. Divas meitenes apprecējās projekta norises valstī, un trīs pēc projekta vairs nebija apmierinātas ar savu dzīvi Latvijā, tāpēc atrada citas iespējas ārzemēs.

- biedrības pārstāve

Vairāk nekā puse intervēto brīvprātīgo un projektu īstenoātāju minēja, ka atgriešanās dzimtenē brīvprātīgajiem var būt pat lielāks izaicinājums nekā darbs ārvalstīs. Bijušo brīvprātīgo vidū ir jaunieši, kas fokusa grupu interviju laikā atklāja, ka pēc projekta beigām ir iesaistījušies citā brīvprātīgā darba programmā, devušies studēt, praksē vēl kādā citā valstī. Kad pirmā pieredze strādāt citā valstī ir gūta, ir daudz vieglāk atkal doties prom.

3.5.4. Solidaritātes jēdziena izpratne

Organizāciju pārstāvjiem ir atšķirīgs skatījums par izmaiņām brīvprātīgā darba ietekmē dažādos līmeņos, kas ir saistītas ar pāreju uz programmu "Eiropas Solidaritātes korpus". Dažas organizācijas programmu maiņu ir izjutušas tikai kā nosaukuma maiņu, savukārt dažu citu organizāciju pārstāvji norādīja, ka līdz ar nosaukuma maiņu daudz neskaidrāki ir kļuvuši

programmas mērķi un tās būtība, jo solidaritātes jēdziena definēšana ir atstāta pašu projektu īstenotāju un brīvprātīgo ziņā. Nav vienotas solidaritātes izpratnes, un līdz ar to ir grūtāk komunicēt par šīs programmas būtību ar jauniešiem un citām ieinteresētajām pusēm.

Vēl citu organizāciju pārstāvjiem savukārt šķiet, ka nosaukuma maiņa tieši precīzāk pauž programmas būtību. Programmas "Eiropas Brīvprātīgais darbs" projektu centrā bija brīvprātīgo mācīšanās. Pāreja no mācīšanās uz solidaritāti organizācijām esot bijis izaicinājums. Dažu interviju dalībnieku skatījumā daudzās organizācijās sākotnēji solidaritātes elements bija formāls, lai paturētu iespēju uzņemt brīvprātīgos, taču ar laiku izpratne par solidaritāti esot augusi un līdz ar to arī projektos solidaritātes aspekts kļūst arvien spēcīgāks. Programmu maiņa ir mudinājusi organizācijas vairāk strādāt iekļaušanas un dažādības jomā un vairāk pievērsties ievainojamāko sabiedrības grupu atbalstam.

Viens no jautājumiem, kuru uzdevām brīvprātīgajiem pētījuma gaitā, bija par to, kā jaunieši izprot solidaritātes jēdzienu un kā viņi solidaritāti sava projekta ietvaros ir veicinājuši. Lai gan ierosmei devām "Solidaritātes kūkas" modeli (sk. 1. attēlu), brīvprātīgie savas idejas formulēja saviem vārdiem. Lūk, dažas atbildes:

*[Solidaritāte ir] spēja dot labāko daļu no sevis, neko par to negaidot pretī.
- brīvprātīgais no Spānijas*

Solidaritāte ir saistīta ar kopienu. Tā ir spēja saskatīt un redzēt citus cilvēkus. Tā ir tikšanās ar cilvēkiem no dažādām kultūrām un valstīm un vienam otra atbalstīšana. Interesanti, ka arī COVID laikā es ļoti sajutu vienotību ar citiem cilvēkiem, kad bijām spiesti būt tiešsaistē. Tā bija solidaritāte COVID-radošumā.

- brīvprātīgā no Francijas

Tā ir dažādu sabiedrības grupu savešana kopā, dodot tiem iespēju sajusties kā daļai no sabiedrības.

- brīvprātīgā no Krievijas

Solidaritāte ir saistīta ar aktīvu vēlmi darboties, lai kopienai būtu patīkamāka ikdiens un labāka kopienas dzīve. Tā ir arī atbildības sajūta atbalstīt citus un zināt, ka arī citi palīdz.

- brīvprātīgais no Latvijas Itālijā

Tā kā mūsu projekts bija grupu projekts, no sākuma mums bija ļoti daudz aktivitātes, kas palīdzēja labāk iepazīties un darboties kopā – lai jūtamies kā otra cilvēka draugs. Mēs ļoti daudz runājām, kas katram ir svarīgi, un domājām kopā noteikumus. Palīdzēja arī ikvakara refleksijas, kad katrs dalījās, kā jūtas. Tā kā mūsu grupā bija arī LGBTQ+ jaunieši, mēs arī īpašu uzmanību pievēršām tam, lai viņi justos droši un respektēti.

- brīvprātīgā no Latvijas Spānijā

Brīvprātīgie runāja arī par privilēģijām, savu iespēju ietekmēt vietējo sabiedrību un uzrunāt viņiem apkārt esošos jauniešus. Daži brīvprātīgie arī apzinās savu pieredzi kā jauniešiem ar ierobežotām iespējām savās valstīs. Daudzi no viņiem saka, ka, lai gan viņi savās valstīs ir jutušies mazāk

privilģēti nekā citi jaunieši, atrodoties projektā Latvijā, viņi jūtas vairāk novērtēti. Šeit viņi dalās ar savu pieredzi un spēj atbalstīt citus jauniešus.

Dažādo ar brīvprātīgā darba projektu īstenošanu saistīto mācību ietvaros projektu īstenoņāji un jaunieši tiek aicināti uz diskusiju par to, kas ir solidaritāte, tātējādi visā Eiropā aicinot par to reflektēt un izdarīt savus secinājumus. Arī vairāk nekā puse vietējās sabiedrības pārstāvju uzskata, ka, pateicoties brīvprātīgo klātbūtnēi, lielā mērā ir pieaugusi iedzīvotāju izpratne par solidaritāti.

4. Negatīvās ietekmes

Lai arī intervētās organizācijas un brīvprātīgie kopumā augstu vērtēja programmu "Eiropas Solidaritātes korpuss" un tās sniegtās iespējas un vairums fokusa grupu dalībnieku bija apmierināti ar programmas esošo satvaru un nosacījumiem, fokusa grupu laikā tika pieminētas arī vairākas negatīvas ietekmes, ko ir pieredzējuši brīvprātīgie un organizācijas projektu gaitā.

Jāņem vērā, ka ne visas šīs negatīvās ietekmes attiecas uz visiem respondentiem. Dažreiz viedokļi fokusa grupu ietvaros bija pretēji. Zemāk minētie piemēri sniedz ieskatu par tām negatīvajām ietekmēm, ko ir minējuši vairāk nekā viens respondents.

4.1. Pieaugošs izdegšanas risks

Fokusa grupu ietvaros divu pārstāvji atzina, ka viņi nejūtas pietiekami novērtēti vai nu no brīvprātīgo puses, vai arī finansiāli, tāpēc ir izlēmuši šo darbu neturpināt vai uz laiku pārtraukt:

Es nelietotu tik stipru vārdu kā izdegšana, bet darbs ar brīvprātīgajiem ir tiešām izsūcis mūsu spēkus. Mums nav regulāru ienākumu, līdz ar to mums ir svarīgi visu laiku rakstīt projektus, lai spētu nodrošināt atbilstošas algas saviem darbiniekiem. Tagad mēs to vairāk nedarām. Bet pirms tam tā bija, un mums bija daudz jautājumu, tostarp, kāpēc vispār uzņemt brīvprātīgos. Arī brīvprātīgie nebija tik apmierināti, jo viņi radīja dažādas aktivitātes, neredzot, kāpēc viņi to dara. Tā mēs kaut kā pazaudējām šim darbam jēgu.

- biedrības pārstāve

Arī brīvprātīgie ir novērojuši, ka dažas organizācijas ir nogurušas no brīvprātīgo uzņemšanas, tomēr turpina to darīt. Tā rezultātā projektu kvalitāte krītoties. Dažās organizācijās arī vērojama liela darbinieku mainība, kad pieredzējušu vietā projektus pārņem jaunāki kolēģi, kuriem ne vienmēr ir pieredze un motivācija strādāt ar brīvprātīgajiem:

Man šķiet, ka pirms ļaut organizācijām uzņemt brīvprātīgos, būtu vairāk jākontrolē, vai viņi tiešām ir tam gatavi. Mana organizācija mūs [brīvprātīgos] uzņem, bet sagaida, ka mēs paši ar visu tiksīm galā. Man dažreiz šķiet, ka mēs nemaz neesam vajadzīgi.

- brīvprātīgā no Vācijas

Daži intervētie projektu īstenotāji norādīja, ka varbūt šī programma ir piemērotāka organizācijām un iestādēm ar regulāriem ienākumiem, bet ne biedrībām, kam nav regulāras ienākumu plūsmas no saimnieciskās darbības vai ziedojumiem.

4.2. Vājāka saikne ar vietējo sabiedrību

Ārvalstu brīvprātīgiem ir tendence piesaistīt savām aktivitātēm citus ārvalstu brīvprātīgos. Īpaši organizācijām, kas nepiedāvā regulāras aktivitātes, pastāv risks celt savu kapacitāti strādāt starptautiski un vienlaikus zaudēt saikni ar vietējo sabiedrību un izpratni par tās vajadzībām:

Strādājot ar daudziem starptautiskajiem brīvprātīgajiem, mēs faktiski zaudējam saikni ar vietējo realitāti un vietējo sabiedrību. Jaunieši ir tikai viena no mūsu mērķa grupām. Mēs neesam jauniešu centrs, kam ir sava jauniešu grupa un kas nodrošina aktivitātes katru dienu. Mūsu darbs balstās idejās, atsevišķos pasākumos. Tas nozīmē, ka, kad atbrauc brīvprātīgie, viņi veido paši savas grupas ap organizāciju. Mēs aicinām viņus piesaistīt vairāk vietējos, taču ne vienmēr tas notiek, jo arī latviešu mentalitāte nav šim procesam atbalstoša.

- biedrības pārstāve

Arī bijušajiem brīvprātīgajiem, kuri vēlētos turpināt strādāt neformālajā izglītībā, jaunatnes jomā, pilsoniskajā sektorā, vieglākais ceļš nereti ir tieši iesaiste citos starptautiskajos projektos. Tādējādi vienlaikus aug jaunieši ar ļoti lielu starptautisko pieredzi, zināšanām par Eiropas sniegtajām iespējām un labām prasmēm šīs iespējas izmantot, piemēram, atrast projektus, kur iesaistīties, pārliecinoši aizpildīt pieteikšanās anketas, kā arī jaunieši, kas par šīm iespējām nezina neko un kuri bez īpaša iedrošinājuma tās varbūt nekad neizmantos:

Informācijai par brīvprātīgo darbu un citām iespējām vajadzētu būt pieejamākām jauniešiem. Ir daudzi, kas par to neko nezina un tādēļ laiž garām iespējas. Kad dodamies uz skolām un stāstām par programmu "Eiropas Solidaritātes korpusu" jauniešiem, daudzi netic, ka tas viss ir bez maksas.

- brīvprātīgā no Gruzijas

Arī brīvprātīgie jaunieši projekta rezultātā var justies mazāk piederīgi tai sabiedrībai, kurā viņi ir auguši, taču kartēšanas ziņojuma veikšanas procesā netika iegūts pietiekami daudz datu, lai izprastu, kā starptautiskā pieredze ietekmē attiecības ar savu izcelsmes vietu un kopienas, brīvprātīgo nacionālo identitāti.

4.3. Lielāks administratīvais slogs

Lielākā daļa intervēto projektu īstenotāju intervijā pieminēja, ka projektu koordinēšanu sarežģīt prasība izmantot dažādas tiešsaistes sistēmas un izmaiņas šajās sistēmās. Dažas organizācijas gribētu redzēt lielāku Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras iesaisti brīvprātīgo darbu regulējošo normatīvo aktu izstrādē, lai valsts līmenī iespējami vienkāršotu ar brīvprātīgo darbu saistīto administratīvo un grāmatvedības darbu. Administratīvais slogs ir vēl viens faktors, kas palielina projektu īstenošanā iesaistīto darbinieku un vietējo brīvprātīgo izdegšanas risku.

4.4. Mentālās veselības un labbūtības pasliktināšanās

Arvien vairāk jauniešu atklāti runā par to, ka ir piedzīvojuši problēmas ar mentālo veselību un labbūtību projekta gaitā. Dažreiz fiziskās un mentālās veselības problēmas ir traucējušas veikt projekta uzdevumus pat uz vairākiem mēnešiem. Ir organizācijas, kas ir spējušas sniegt adekvātu atbalstu, bet brīvprātīgie arī stāsta par gadījumiem, kad ir jutušies pamesti pilnīgi vieni:

Būtu labi, ja brīvprātīgajiem būtu kāds telefons, kur pazvanīt, ja organizācijā kaut kas nav kārtībā vai pašiem ir grūti. Ziemā vairākas nedēļas es biju ļoti nomākts un jau domāju braukt mājās. Organizācija man pārmeta, kādēļ esmu tik negatīvs.

- brīvprātīgais no Gruzijas

Mentālās veselības problēmas projekta laikā var veicināt gan klimats, gan atbalsta personu, draugu un ģimenes trūkums, gan konflikti ar citiem brīvprātīgajiem vai darba vietā un citi faktori. Intervētie projektu īstenotāji minēja, ka daudziem jauniešiem arī pirms projekta ir mentālās veselības problēmas pandēmijas seku dēļ. Daudzi piedzīvo nemieru, kas saistīts ar klimata pārmaiņām vai karu. Lielākoties projektu īstenotājiem nav tādu cilvēkresursu, lai sniegtu atbilstošu atbalstu šo problēmu risināšanā.

5. Izaicinājumi projektos

5.1. Organizācijas izvēle un piemērotība

Kartēšanas ietvaros secināts, ka PASs sistēmas lietošana jauniešiem ir apgrūtināta, jo no PASs sistēmā sniegtās informācijas jauniešiem ir grūti saprast, ko organizācijas dara, kas projektā ir paredzēts, bieži uz pieteikumu neviens neatbild vai nākas atbildi ilgi gaidīt, kā arī izvēle ir jāizdara no simtiem iespēju, kas rada risku, ka jaunieši ar zemākām prasmēm līdz pieteikumam projektam nemaz netiek.

Otrs secinājums – saskaņā ar intervēto sniegto informāciju, liela nozīme ir gaidām un iedomātai vīzijai. Projekti dzīvē izskatās daudz citādāki nekā vēsta to apraksts. Liela loma šajā procesā ir organizācijām, ka ne vienmēr ir pienācīgi sagatavojušās, un tādēļ pastāv projektu pārtraukšanas risks.

5.2. Darbs un atbalsts

Brīvprātīgie piemin organizāciju spēju izvērtēt darba un uzdevumu apjomu, ko dot brīvprātīgajiem. Gan pārlietu liela vai pārlietu maza noslodze, gan pieejamais atbalsts uzdevumu veikšanā būtiski ietekmē brīvprātīgo aktīvu iesaistīšanos un motivāciju. Daži brīvprātīgie, kuru darbs ir cieši saistīts ar jauniešiem ar ierobežotām iespējām un īpašām vajadzībām (piemēram, jaunieši ar uzvedības problēmām, cilvēki ar invaliditāti) uzsver, ka viņi emocionāli un fiziski nogurst no darba, tādēļ vēlētos strādāt īsākas darba stundas, lai spētu atgūt spēkus.

Daži brīvprātīgie norāda uz darba uzdevumu sezonālītāti (piemēram, ka organizācija vairāk dara vasarā, un ziemā nav, ko darīt, vai arī otrādāk, ka mācību gada laikā ir, ko darīt, bet vasarā kļūst garlaicīgi).

No dažu brīvprātīgo puses tika izteikta vajadzība, problēmu gadījumā parunāt ar kādu, kas varētu palīdzēt saprast, kā dažāda veida problēmas projektos risināt. Ļoti bieži brīvprātīgie problēmas paturot pie sevis. Intervētie brīvprātīgie dalījās ar pieredzes stāstiem, kad jaunieši, nespējot rast risinājumus, ir pārtraukuši savus projektus.

5.3. Klimats

Latvijā uzņemtie brīvprātīgie daudz runā par klimatu un laika apstākļiem kā būtisku izaicinājumu. Viņi stāsta par to, cik grūti ir bijis pārciest zimu, un ka tieši ziemā viņi ir piedzīvojuši savā projektā emocionāli viszemākos punktus.

5.4. Brīvprātīgo tīklošanās

Daļa aptaujāto brīvprātīgo ir skeptiski par to, ka brīvprātīgie tiek uzņemti mazpilsētās vai laukos, kur viņi ir tālu no citiem brīvprātīgajiem, pilsētās un ērtībām. Tomēr ir arī daži brīvprātīgie, kuriem tieši tas šķiet pievilcīgi – dzīvot mazā kopienā.

Brīvprātīgie min piemērus, ka iespēja satikties brīvprātīgajiem ir ļoti būtiska, jo bieži brīvprātīgie ir vislabākie atbalsta sniedzēji viens otram. Bez atbilstoša atbalsta un citiem brīvprātīgajiem jaunieši mēdz justies ļoti izolēti. Pie tam, vienam pie otra aizbraukt ciemos nav lēti. Jaunieši norādīja, ka būtu labi, ja notiktu regulārākas apmaksātas brīvprātīgo tikšanās.

Brīvprātīgie Latvijā pozitīvi izteicās par Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras organizētajām mācībām projekta gaitā. Tā viņiem esot laba iespēja satikties un atgūt motivāciju. Daži izteica vēlmi, lai šādas tikšanās iespējas būtu vairāk nekā tikai divas reizes projekta laikā.

Arī pēc atgriešanās savās valstīs vairāki brīvprātīgie izteica vēlmi zināt, kā atrast citus brīvprātīgos (lai būtu kāda datu bāze) un satikties ar viņiem.

5.5. Vāja sadarbība ar nosūtošo organizāciju

Lielākā daļa brīvprātīgo norādīja uz vāju sadarbību ar organizāciju savā valstī, kas tos nosūtījusi uz projektu – gan projekta izvēles un sagatavošanās posmā, gan esot projektā gan arī atgriežoties no projekta.

Vairāki brīvprātīgie fokusa grupu interviju laikā stāstīja, ka būtu gribējuši labāk sagatavoties projektam. Daži stāstīja, ka esot mēģinājuši paši atrast kādu informāciju, tomēr būtu gribējuši, lai ir skaidrākas norādes par projektu, viņu pienākumiem un programmu "Eiropas Solidaritātes korpuss" kopumā jauniešiem viegli uztveramā veidā.

Vairāki brīvprātīgie norādīja, ka, lai nejustos tik izolēti ar savu pieredzi, pēc atgriešanās no projekta viņi būtu gribējuši kādu atbalstu no nosūtošās organizācijas. Balstoties uz brīvprātīgo sniegto informāciju, var secināt, ka projektos ir vāja nosūtošās organizācijas loma, no kā izriet vāja sadarbība organizāciju starpā, nepilnīgs sagatavošanās process un nepietiekams atbalsts pēc atgriešanās no projekta.

5.6. Savu ideju un iniciatīvu realizēšana

Brīvprātīgie stāstīja, ka projekta gaitā viņiem ir bijušas dažādas idejas saviem projektiem, tomēr daudzas idejas nav iespējams realizēt, jo viņiem tam pietrūkstot līdzekļu. Līdzīgu izaicinājumu brīvprātīgie pieredz arī pēc atgriešanās no projekta. Bijušie brīvprātīgie norādīja, ka būtu gribējuši kaut kā šo savu pieredzi izmantot, taču nav zinājuši, kā. Daži brīvprātīgie minēja, ka vēlētos, lai viņiem būtu iespēja bez birokrātiskiem apgrūtinājumiem realizēt savas idejas un saņemt tam līdzekļus.

5.7. Valodas mācīšanās

Latvijā esošie brīvprātīgie norādīja uz tiešsaistes latviešu valodas mācīšanās rīka (*online language support*) nepievilcību. Brīvprātīgie stāstīja par problēmām piekļūt rīkam, kas periodiski neesot pieejams. No aptaujātajiem brīvprātīgajiem tikai daži apstiprināja, ka šo rīku izmanto. Lielākā daļa teica, ka esot to redzējuši, bet neizmantojot. Viens jauniešis stāstīja, ka esot izcīnījis no savas organizācijas iespēju apmeklēt valodas kursus, kas viņam esot piemērotāks mācīšanās veids. Arī lielākā daļa intervēto projektu īstenotāju minēja, ka esošais tiešsaistes rīks neatbilst brīvprātīgo vajadzībām, un daļa organizācija ir atradušas iespēju piesaistīt latviešu valodas

skolotāju. Tie projektu īstenotāji, kas ar brīvprātīgajiem strādājuši arī pirms 2017. gada, uzsvēra, ka atbalsta trūkums valodas apguvei ir būtisks programmas "Eiropas Solidaritātes korpus" trūkums salīdzinājumā ar programmu "Eiropas Brīvprātīgais darbs".

5.8. Finansējuma nodrošināšana

Projektu īstenotājiem bija atšķirīgs skatījums uz pieejamo finansējumu no programmas "Eiropas Solidaritātes korpus". Dažām organizācijām un iestādēm tas šķiet pietiekams kvalitatīvu aktivitāšu nodrošināšanai, savukārt citi intervētie norādīja, ka tas ir nepietiekams, īpaši ja tiek īstenoti sociālās iekļaušanas projekti. Daži projektu īstenotāji atzina, ka viņiem ir sajūta, ka organizāciju darbinieku pūles ir nepietiekami novērtētas un atalgotas, kas savukārt saistās ar darbinieku izdegšanu un mainību. Viena no intervētajām biedrību pārstāvēm norādīja, ka lielākais izaicinājums ir priekšfinansējuma nodrošināšana projekta īstenošanai, jo to nav iespējams aizņemt no citiem projektiem, un nepieciešamā summa var būt gana liela attiecībā pret biedrību finansiālo kapacitāti un iespējām.

5.9. Mentoru pieejamība

Vairākas organizācijas saskaras ar grūtībām atrast brīvprātīgajiem atbilstošus mentorus. Arī vairāk nekā puse no intervētajiem brīvprātīgajiem norādīja, ka viņiem projekta laikā nav bijuši spēcīgi mentori kā atbalsts. Dažos gadījumos mentori ir eksistējuši tikai formāli, un nav notikušas regulāras tikšanās starp brīvprātīgo un mentoru. Citās situācijās kaut kādu iemeslu dēļ nav izveidojies cilvēciskais kontakts, vai arī organizācijas ir pašas nodrošinājušas nepieciešamo atbalstu.

Organizāciju pārstāvji fokusa grupu interviju laikā norādīja, ka novērtētu nacionāla mēroga mentoru tīkla izveidošanu, kas varētu ietvert arī bijušos brīvprātīgos un atvieglotu mentoru atrašanas procesu.

6. Rekomendācijas projektu ietekmes stiprināšanai

Fokusa grupu interviju laikā ar brīvprātīgajiem un organizāciju pārstāvjiem tika iekļauti vairāki jautājumi saistībā ar ieteikumiem projektu ietekmes un kvalitātes stiprināšanai. Šajā ziņojuma sadaļā apkopotās rekomendācijas balstās uz dalībnieku idejām, kas fokusa grupās izskanēja vairākkārt un kuras fokusa grupu laikā atbalstīja vismaz puse dalībnieku.

Tā kā fokusa grupu intervijās galvenais uzsvars nebija uz rekomendāciju izstrādi, nav notikusi padziļināta diskusija par šiem ieteikumiem. Ierosinājumu formulēšanai saistībā ar izmaiņām programmā "Eiropas Solidaritātes korpuss" būtu nepieciešamas citas tikšanās un iesaistīto pušu aptaujas.

6.1. Apsvērt variantus, kā **padarīt pieteikšanos programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" projektiem jauniešiem saprotamāku un pieejamāku**. Daudzo piedāvājumu dēļ tiešsaistes platformā jaunieši mēdz apjukt un netikt tālāk par reģistrēšanos. It īpaši jauniešiem bez svešvalodu zināšanām un ar zemāku lasītprasmi piekļuve sistēmai ir ierobežota. Trūkst arī informācijas, vai un kā potenciālās nosūtošās organizācijas jauniešiem palīdz.

6.2. Brīvprātīgie norādīja uz nepieciešamību pēc **atbalsta tālruņa vai atbalsta personas ārpus savas organizācijas** vai vides, lai var aprunāties un laicīgi sākt risināt dažādas problēmas. Daži brīvprātīgie ieteica veidot tiešsaistes atbalsta sistēmu.

6.3. Tā kā valodu mācīšanās platforma latviešu valodā neesot jēgpilna un ne visi brīvprātīgie spēj mācīties valodas patstāvīgi, ir ierosinājums apsvērt iespēju **piešķirt papildu līdzekļus latviešu valodas apmācībai** ar skolotāja palīdzību. Viens no brīvprātīgo piedāvātajiem risinājumiem ir veidot valodas nodarbības tiešsaistē, kas dotu iespēju veicināt arī tīklošanos brīvprātīgo starpā.

6.4. Brīvprātīgie iesaka programmas dalībniekiem **nodrošināt skaidrāku un vieglāk uztveramu informāciju par sagatavošanos projektiem soli pa solim jauniešiem draudzīgā formātā**, piemēram, video. Šādu materiālu izstrādes vajadzībām varētu tikt veidota sadarbība ar EuroPeers jauniešiem.

6.5. Tā kā organizācijas nelabprāt sedz brīvprātīgo iniciatīvu izmaksas projekta laikā un pēc projekta beigām, būtu apsverama iespēja izveidot **vienkāršotu grantu shēmu programmas ietvaros**, kas ļautu individuāliem brīvprātīgajiem vai brīvprātīgo komandām saņemt papildu finansējumu nelielu projektu īstenošanai. Šie personiskie projekti varētu būt saistīti ar tīklošanos ar citiem brīvprātīgajiem vai kādu papildus solidaritātes veicināšanas aktivitāti.

6.6. Organizāciju un iestāžu pārstāvji norādīja, ka aizvien ir daudz jauniešu, kas nezina par brīvprātīgā darba iespējām vai arī uzskata, ka tās nav paredzētas viņiem. Tāpat daudzos jauniešos aizdomas rada tas, ka programma ir bezmaksas. Projektu īstenoņāji atzīst, ka joprojām pastāv vajadzība pārvarēt skeptisku attieksmi pret brīvprātīgo darbu kopumā un tā vērtības noniecināšanu. Tāpēc nepieciešams turpināt informatīvo un izglītojošo darbu. Projektu īstenoņāju skatījumā īpaši efektīvi ir **veidot sadarbību ar izglītības iestādēm**, lai iepazīstinātu jauniešus ar starptautiskā brīvprātīgā darba iespējām un veicinātu zināšanas un izpratni par brīvprātīgo darbu kopumā.

6.7. Tāpat projektu īstenošanu skatījumā būtu svarīgs valstiska mēroga darbs **Latvijas tēla veidošanā** – dažu organizāciju pārstāvji norādīja, ka pēdējos gados ir ļoti grūti piesaistīt brīvprātīgos, kas varētu būt saistīti ar karu Ukrainā, kas esot raisījis bažas par drošību valstī. Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra šo procesu varētu atbalstīt, piemēram, veidojot sociālo mediju saturu, kas būtu paredzēts ārvalstu jauniešiem un ietvertu aicinājumu braukt veikt brīvprātīgo darbu tieši Latvijā. Pašvaldības savukārt līdzīgi varētu aicināt braukt tieši pie viņiem – vairāk komunicēt par ieguvumiem, ko indivīdi var gūt, tur dzīvojot un strādājot.

6.8. Lielākā daļa intervēto organizāciju pārstāvji atzina, ka brīvprātīgo atlases un projektu īstenošanas procesā organizācijas saskaras arī ar jauniešiem, kuri projektā vēlas piedalīties ar nolūku ceļot bez maksas. Ne vienmēr šo motivāciju izdodas pamanīt atlases procesā, tāpēc ir svarīgi **nodrošināt akurātu šīs programmas un tās vērtību reprezentāciju** gan no nacionālo aģentūru, gan projektu īstenošanu puses. Tas attiecas arī uz citiem jauniešu projektiem.

6.9. Vairāku biedrību pārstāvju skatījumā būtu nepieciešams programmas ietvaros lielāku finansiālo atbalstu paredzēt tieši organizācijām un to darbiniekiem, kuri strādā ar brīvprātīgajiem, lai šīs organizācijas stiprinātu. Šobrīd darbs ar brīvprātīgajiem nevalstiskajās organizācijās ir lielā mērā balstīts entuziasmā, taču nepietiekamā atalgojuma rezultāts var būt darbinieku izdegšana un lēmums darbu ar brīvprātīgajiem pārtraukt. Biedrību skatījumā būtu nepieciešams nevis iesaistīt arvien vairāk jaunu organizāciju programmā, bet mērķtiecīgi **finansiāli stiprināt esošos projektu īstenošanu**.

6.10. Projektu īstenošanu skatījumā ir svarīgi **saglabāt brīvprātīgā darba aktivitāšu un iespēju daudzveidību**, un projektu pieteikumu izvērtēšanas procesā neprioritizēt noteiktus aktivitāšu veidus vai mērķa grupas. Vairāki brīvprātīgā darba koordinatori uzsvēra, ka jauniešu mentālo veselību šobrīd iedragā pandēmijas sekas, klimata krīzes un kara radītais nemiers, kas nozīmē, ka īpašs atbalsts var būt nepieciešams ikvienam jauniešim, ne tikai tiem, kas tiek uzskatīti par jauniešiem ar ierobežotām iespējām. Gan īstermiņa, gan ilgtermiņa, gan grupu un individuālie projekti katrs nodrošina pieeju un struktūru, kas būs piemērotāka noteikta profila jauniešiem vai noteiktu problēmu risināšanai.

6.11. Organizācijas, kas strādā ar jauniešiem, kuriem ir garīgās attīstības traucējumi vai arī kustību traucējumi, minēja, ka varētu daudz vairāk šīs programmas iespējas izmantot arī lai nosūtītu un uzņemtu brīvprātīgos, kam ir šādi ar veselību saistīti ierobežojumi, piemēram, veidojot brīvprātīgo apmaiņu starp jauniešu grupu mājām. Tomēr ar šo jauniešu iesaistīšanu saistās daudz bažu, tāpēc ir svarīga iespēja organizācijām doties **iepriekšējās plānošanas vizītēs**, saņemt **lielāku finansējumu atbalsta personu un asistentu piesaistei uz visu projekta laiku**, tāpat arī ir svarīgas **mācību programmas** par to, kā strādāt ar šiem jauniešiem, lai organizācijām būtu lielāka gatavība un spēja viņiem nodrošināt atbilstošu darba vidi un atbalstu. Lai arī sociālā iekļaušana ir programmas prioritāte, praksē jauniešu ar garīgās attīstības traucējumiem vai kustību traucējumiem iespējas iesaistīties programmā ir ļoti ierobežotas un tas notiek reti.

6.12. Projektu īstenošanu darbu šobrīd apgrūtina dažādās interneta platformas, ko ir nepieciešams izmantot, kā arī no nacionālās likumdošanas izrietošās administratīvās prasības. Būtu nepieciešams **vienkāršot un mazināt darbu, kas ir veicams tiešsaistes sistēmās, kā arī valstiskā līmenī veicināt to, ka tiek mazināta ar brīvprātīgā darba veikšanu saistītā birokrātija**. Tas veicinātu organizāciju interesi turpināt darbu programmā.

6.13. Organizāciju skatījumā, lai celtu projektu kvalitāti un ietekmi, ir noderīgi **veicināt tīklošanos un pieredzes projektu īstenotāju starpā**, piemēram, veidojot mācības brīvprātīgā darba koordinatoriem, organizējot dažādas tikšanās un attīstot mentoru tīklu nacionālā līmenī, kas varētu kalpot kā rīks pieredzes apmaiņai un mentoru rekrutēšanai. Šeit gan jāatzīmē, ka pēdējo gadu laikā Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra ir piedāvājusi daudzas pieredzes apmaiņas un tīklošanās iespējas, tomēr dalībnieku pieteikšanās un atlases procesā interese par tām ir zema, tādējādi ir pretruna starp fokusa grupu dalībnieku teikto un faktisko pieprasījumu pēc šāda veida pasākumiem.

6.14. Šobrīd viens no lielākajiem vājajiem punktiem programmā ir rezultātu izmantošana un izplatīšana, īpaši brīvprātīgos nosūtošajās kopienās un īpaši pēc viņu atgriešanās mājās. Būtu svarīgi **veicināt projektu īstenotāju kapacitāti un interesi sadarboties ar citām organizācijām, iestādēm un citiem sektoriem savā kopienā**, lai palīdzētu atrast savu vietu darba tirgū un pilsoniskajā sabiedrībā jauniešiem pēc brīvprātīgā darba projekta beigām – lai nepazaudētu latviešu jauniešus, kas ir guvuši vērtīgu pieredzi ārvalstīs, un lai rastu iespējas Latvijā palikt tiem ārvalstu brīvprātīgajiem, kuri to vēlētos. Tāpat ir nepieciešams veicināt un stiprināt brīvprātīgā sadarbību ar viņu nosūtošo organizāciju.

7. Secinājumi

7.1. Brīvprātīgā darba projektu īstenotāji un brīvprātīgie Latvijā šos projektus analizē un vērtē, tomēr nav skaidrs, vai pastāv saikne starp izvērtēšanu rezultātiem un jaunu projektu plānošanu. Ietekme tiek analizēta un mērīta katra projektu īstenotāja iespēju robežās un atkarībā no projekta īstenošanā iesaistīto personu attieksmes pret pierādījumos balstīta darba ar jaunatni un sabiedrību svarīgumu. Parasti pirms projektu sākuma netiek uzstādīti izmērāmi sasniedzamie ietekmes indikatori. Līdz ar to nav arī skaidra atskaites punkta, lai pēc iespējas objektīvi izvērtētu, kādā mērā tiek sasniegti projektu mērķi un plānotā ietekme. Praktiskais darbs visbiežāk netiek balstīts konkrētos datos, sekojoši arī tā efektivitāte nav izsakāma konkrētos, izmērāmos rādītājos.

7.2. Lai precīzāk izmērītu programmas "Eiropas Solidaritātes korpuss" ietekmi, būtu nepieciešams veikt longitudinālu pētījumu, mērot noteiktus indikatorus pirms un pēc programmas perioda īstenošanas vai arī pirms un pēc konkrēta projekta, mērot ietekmi individuālā un organizāciju līmenī. Bez šāda veida pētījuma brīvprātīgā darba ietekmes analīze nav uzskatāma par zinātnisku, un projektu ietekme tiek plānota galvenokārt uz pieņēmumu pamata.

7.3. Skatot programmas ietekmi kopumā un visos līmeņos, kartēšanā iesaistītie respondenti visbiežāk saista šo programmu ar starpkultūru mācīšanos, tostarp stereotipu un aizspriedumu pārvarēšanu, mācīšanos pārvarēt valodas barjeras, pieņemt citādo un caur mijiedarbību ar citām kultūrām labāk iepazīt pašiem savu kultūru. Otra visbiežāk pieminētā ietekme ir dažādu kompetenču attīstīšana. Lai arī vairums respondentu piekrīt, ka brīvprātīgie palīdz veicināt izpratni par solidaritāti un stiprina solidaritāti kā vienu no vērtībām kopienās un organizācijās, tomēr salīdzinoši daudz mazāk viņi paši kā svarīgu programmas ietekmi min dažādu sabiedrības izaicinājumu un problēmu praktisku risināšanu. Programmā iesaistīto pušu skatījumā tā joprojām ir, pirmkārt, par mācīšanos. Solidaritāte paliek otrajā plānā. Neskatoties uz to, ka 2017. gadā tika mainīts programmas fokuss, organizācijās, kur brīvprātīgie strādāja arī pirms tam, brīvprātīgo darba saturs nav būtiski mainījies.

7.4. Ārvalstu brīvprātīgie daudz uzmanības pievērš saviem personiskajiem izaicinājumiem projekta laikā. Daudziem jauniešiem var būt nepieciešams vairāki mēneši laika, pirms viņi var efektīvi strādāt ar vietējo sabiedrību. Viņu izpratne par vietējās sabiedrības vajadzībām ir zema, un vietējās sabiedrības vajadzību analīzei parasti netiek pievērsta uzmanība arī iebraukšanas un vidustermiņa mācībās. Arī projektu iesniedzējiem bieži ir grūtības skaidri formulēt, kādas sabiedrības un pat savu organizāciju vajadzības viņi vēlas risināt ar šīs programmas palīdzību. Daudz uzmanības tiek pievērsts tam, ko un kā darīt, taču iztrūkst fokusa, **kāpēc** to darīt.

7.5. Šīs kartēšanas ievaros tika novērots, ka brīvprātīgie maz apzinās sava darba ietekmi uz organizācijām un sabiedrību. Arī atsevišķu organizāciju pārstāvjiem bija grūtības aprakstīt, kā viņu gadiem ilgi veiktais darbs ar brīvprātīgajiem ir ietekmējis un mainījis viņu vietējo sabiedrību.

7.6. Brīvprātīgajam darbam lielākā vai mazākā mērā ir daudzas pozitīvas ietekmes, taču šai programmai ir arī potenciāls, kas vēl netiek pietiekami izmantots visdrīzāk tieši tāpēc, ka pietrūkst apzinātas un stratēģiskas ietekmes plānošanas, vadīšanas un izvērtēšanas. Šis potenciāls varētu būt izmantot programmu kā rīku vietas un vietējās sabiedrības attīstībai, piemēram, pilsoniskās sabiedrības veidošanai un stiprināšanai, darba ar jaunatni pilnveidei, jauniešu un jaunatnes darbinieku interešu aizstāvībai vai sociālās iekļaušanas veicināšanai. Īpaši mazām pašvaldībām

Šī programma varētu būt nozīmīgs resurss un rīks gan jaunatnes politikas plānošanai un īstenošanai, gan visas pašvaldības izaugsmei.

7.7 Lai stiprinātu programmas ietekmi, būtu nepieciešams stiprināt starpnozaru sadarbību vienas pašvaldības ietvaros, jo šādā veidā iespējams panākt lielākas pārmaiņas. Šobrīd sadarbība starp brīvprātīgā darba projektu īstenošanai un dažādām organizācijām un iestādēm notiek, taču tā visbiežāk notiek mazu uzdevumu veikšanā. Ja visām darbā ar jaunatni iesaistītajām pusēm vienas pašvaldības ietvaros izdotos nonākt pie vienota redzējuma par šīs programmas lomu pašvaldības attīstības procesos un stratēģisku darbu ar programmu, nosūtīto un uzņemto brīvprātīgo potenciāls varētu daudz efektīvāk tikt izmantots arī nozīmīgu vietējās sabiedrības problēmu un vajadzību risināšanai.